



UPPSALA
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen
Sociologi C, VT 2007
C-uppsats, 10p

Emotionerna stolthet och skam och de divergerande multiplexa sociala banden

En intervjustudie av tre ungdomars sociala nätverk av sociala band och
dess oscillation mellan att existera på och utanför Internet

Författare: Henrik Fürst
Handledare: Roland Paulsen

Abstract

The purpose of this qualitative study has been; how social bonds are interlaced between the social worlds contained within the analytical division of “outside Internet” and “within Internet”. What happens with the social bond as the individual oscillate between this analytic bisection? This purpose raises important questions of the use of Internet in everyday life.

A new stance is taken toward studying the Internet's integration into everyday life. The focus is adjusted to the importance of emotions. Emotions of pride and shame will be treated as the signals of social bonds state and will indicate the resistance or openness of this integration. Goffman's theory on face-work will be used as a complement. A cognitive approach on social bonds will assist the emotional approach. This is interwoven with a perspective for understanding Internet as a medium in form rather than only to focus on the “content”.

The conclusion consists of a required consistency between the quality of the social bond on the Internet and outside the Internet. The fear of inconsistency had to do with a threat of loss of face, not to come in conflict with established norms from outside the Internet. Development of close and intimate social bonds on the Internet that didn't have a counterpart or was in inconsistency with the social bond outside Internet, lead to shame that threatened the social bond. The integration of Internet in everyday life is therefore not accomplished. Still, a new generation with instant access to the Internet is to be primary socialized under new conditions.

Key words: Internet, social bonds, emotions, pride, shame, cognition, sociomental, divergence, social worlds, social network, broadband generation, youth.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1. Problemformulering	5
1.2. Syfte	6
1.3. Avgränsningar	6
1.4. Disposition	6
2. Teori	7
2.1. Internet som media	7
2.2. Sociala världar	9
2.3. Sociala band	10
2.4. Kognition och sociala band	11
2.5. Emotioner och sociala band	13
2.5.1. Ansikte och ansiktsaktivitet	13
2.5.2. Emotionerna stolthet och skam	14
3. Metod	18
3.1. Ett nätverksperspektiv	18
3.2. Förutsättningar för tillblivelsen av materialet	20
3.2.1. Vetenskapsteoretiska utgångspunkter	20
3.2.2. Överväganden angående studien	21
3.3. Intervjutekniska hjälpmedel	22
4. Analys.....	24
4.1. Det sociala nätverket	24
4.1.1. Martin	24
4.1.2. Leo	27
4.1.3. Sara	29
4.2. De uniplexa sociala banden.....	31
4.2.1. De uniplexa sociala bandens övergång till att bli multiplexa sociala band.....	32
4.3. De multiplexa sociala banden	34
4.3.1. De multiplexa sociala bandens oscillation	35
5. Konklusion	36
6. Referenser.....	39
Bilaga 1	43
Bilaga 2	46
Bilaga 3	47
Bilaga 4	48
Bilaga 5	49

1. Inledning

Den teknologiska determinismen menar att samhällets utveckling styrs av den teknologiska utvecklingen. De står i ett ensidigt förhållande till varandra, där tekniken påverkar samhället och inte tvärtom. Uppdelningen mellan samhälle och teknik behöver inte vara så total som de teknologiska deterministerna gör gällande. Både teknik och samhälle ingår i varandra, och samhället kan inte förstås eller representeras utan sin teknologi (Castells 2003: xxxi; Castells 1996: 18-19; Chayko 2002: 136). Denna sammanslutning betyder, att studeras samhällets teknik studeras samtidigt samhället.

Generellt sett så har teknik och medium för kommunikation utvecklats och digitaliserats. De materiella gestaltningarna har ströts ut och dess immanenta funktioner implementerats i varandra. Detta har resulterat i multimediala artefakter¹ som Internet för kommunikation (Dahlgren i McLuhan 1999: 7). Internet som medium för kommunikation skapar och reglerar formen för social interaktion och mänsklig verksamhet (se McLuhan [1964] 1999: 18). Intresset hamnar således på Internets form som medium för kommunikation och inte mediets föränderliga "innehåll" (McLuhan 1999: 29). Däremot går det inte att bortse från att "innehållet" är beroende av och omformar mediet.

Både tid och rum överskrids i den datormedierade sociala interaktionen över Internet. På Internet existerar interaktionen till synes både "här och nu" och "där och nu". Överskridningen sker genom hastighetsökningen av information, vilket resulterar i att tiden upplevs som ögonblickligt samtida i den sociala interaktionen och, att det fysiska rummets belägenhet minskar i betydelse, varvid en global by uppstår (McLuhan 1999: 102-104; Zhao 2006: 458-459, se även Wellman & Gulia 1999: 2; Garcia & Jacobs 1998, 1999). Den sociala interaktionen blir både lokal och global. Den är lokal genom att ha sin utgångspunkt och nå sitt mål lokalt, och global genom den distans den kan tillryggalägga (Castells 2003: xxx)². Det behöver dock inte vara så att den globala möjligheten används för den sociala interaktionen på Internet. Förbindelser mellan lokalt belägna personer sker fortfarande lokalt, även om den faktiska informationen för kommunikation förmedlas globalt.

Den fysiska gestaltningens placering har förlorat sin betydelse i den medierade tillvaron³ som skapas i den Internetbaserade kommunikationen som sträcker sig över tid och rum. Detta medför ökad betydelse för självrepresentationer av den fysiska gestalten. En representation som inte bara begränsar den fysiska gestalten utan även det som kan förmedlas socialt, men uppfattas reproducera de förhållanden som existerar utanför Internet.

Internet är inte att beakta som helt isolerad från individen. Den ökade användningen av och tillgången på Internet har lett till att Internet har blivit en immanent del av vardagen (Wellman & Hogan 2001; Wellman & Haythornthwaite 2003: 4, 6, se även McLuhan 1999: 28). Det

¹ Inte att förringa att teknik är av det Karl Marx kallade för en andra natur, något som är skapat av människan som artvarelse och dess kultur (Liedman 2001: 170). Därav dess samhälliga karaktär.

² Användningen av det "globala" i Internet visar sig i konceptet om "webb 2.0" som beskriver en sentida utveckling av Internet baserat på informationsdelning mellan Internetanvändare. Internetbaserade kommunikationstjänster tenderar att fokusera sig på den enskilda individens deltagande för att generera dess innehåll, vars innehåll då upphör att vara statiskt och förutbestämt. Detta är inte en utveckling av tekniken utan ett sätt att omforma den redan existerande tekniken (se <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>, 2007-05-06).

³ I detta fall kan betydelsen av att leva medierat begränsas till att användas för att förstå att individen existens på Internet som en verklighet i sig skapad av detta medium, det vill säga en medierad verklighet.

skulle även kunna vara brukbart att vända på resonemanget och påstå att vardagen har blivit en immanent del av Internet. Denna vardagliga användning av Internet leder till nya sociala mönster.

Detta resonemang om Internets införlivande i vardagen går att statistiskt överföras till en svensk kontext. År 1996 hade 10 % av den svenska befolkningen i åldern 9-17 tillgång till Internet i hemmet. Sju år senare, år 2003, var tillgången till Internet i hemmet för samma åldersgrupp 88 % (Nordicom-Sverige, Internetbarometern 2003: 11). Generellt sett så ökade tillgången på bredband mellan 2004 och 2005, men tillgången till Internet var framförallt vanligast bland yngre personer, 16-24 år (SCB, Privatpersoners användning av datorer och Internet 2005: 17-18). För personer mellan 15 och 24 år fördubblades tiden framför Internet mellan åren 1998 och 2003, från 38 till 76 minuter per dag (Nordicom-Sverige, Internetbarometern 2003: 15). Den ökade användningen av, och tillgången till Internet har alltså varit mycket stark bland unga personer i Sverige medan den har varit betydligt svagare bland äldre och till följd av detta skapas en digital stratifiering (digital divide)⁴.

De som har vuxit upp som ungdomar under 1990-talet, och de som nu växer upp under 2000-talet med att använda Internet utgör en Internetgeneration (net-generation) (Tapscott 1998). Förhållanden för Internetanvändning har på senare tid förändrats i och med den teknologiska och samhälliga utvecklingen. Tillgången till Internet var under 1990-talet beroende av uppkopplingsavgifter och minutavgifter. Idag, under 2000-talet, lever ungdomar med bredband utan dessa omkostnader. På så sätt är ungdomar idag inte bara att betrakta som Internetgenerationen, utan är i själva verket den tidiga *breddbandsgenerationen*.

1.1. Problemformulering

De sociala verkningarna av Internet har studerats av forskare i mer än ett årtionde (Zhao 2006: 458). Framförallt har den forskning som bedrivits studerat Internetbaserade sociala relationer och bortsett från de sociala relationer som påbörjats utanför Internet och som har övergått till att existera på Internet (Mesch & Talmud 2006: 138; Ellison, Steinfeld & Lampe 2006: 5). Inte heller har den oscillering mellan på och utanför Internet varit inneslutet i forskningsfältet.

De datormedierade sociala nätverk som uppstår över Internet behöver inte nödvändigtvis bestå av "sociala band"⁵ enbart förlagda på Internet. Mycket av den sociala interaktion som sker över Internet är mellan individer som redan känner varandra utanför Internet och bor nära varandra (Wellman et al 1996: 222). Studier har visat att detta har stärkt det sociala bandet utanför Internet (Wellman, Quan Hasse, Witte & Hampton 2001; Wellman & Hampton 2003). En annan studie har dock visat att denna sociala interaktion leder till minskad tid till att träffa familj, vänner och arbetskamrater, i fysisk direktkontakt (Nie & Erbring 2003: 238). Däremot betyder inte detta att kontakten med dessa inte existerar på Internet.

⁴ Denna stratifiering skiljer ut nya digitala och teknologiska maktgrupper med kompetens och erfarenheter av digitaliserade och teknologiska produkter (Eastin & LaRose 2000; Chayko 2002: 133). I mikrosammanhang, på Internet, som den kvasisynkrona textbaserade sociala interaktionen mellan flera deltagare urskiljs individer bland annat genom skrivhastighet (Cadiz, Smith & Burkhalter 2001: 103). Webbssidor i beroende av användargenererat innehåll (se not 2 ovan), kan användarna organisera sig i gränssnittet för att bli en maktgrupp att räkna med.

⁵ I detta initiala skede går det att konstatera att ett "socialt band" inte är detsamma som en "social relation". Sociala band är den "kraft" som förbinder individer kognitivt och emotionellt i en upplevelse av närhet eller distans, och utgör de band som håller samhällen samman. Detta fungerar oavsett vad för social relation individen har till den andra, det vill säga formen för det sociala bandet, men typ av social relation kan påverka det sociala bandets kvalitet.

Frånvarande i forskningen om Internet i relation till sociala band är även emotioner. Förändringar i de sociala bandens kvalitet i oscillationen mellan verkligheten på och utanför Internet genom en emotionsprisma kan skapa helt nya och intressanta infallsvinklar. Det bör ifrågasättas om Internet verkligen är en *helt* integrerad del av individens vardag. Som statistiken visade så har tillgången och användningen på mycket kort tid ökat kraftigt, men om individer är lika snabba att tillskansa sig tekniken som den är att utvecklas kan sättas ifråga. Detta kan studeras av effekterna på de sociala banden i oscillationen mellan på Internet och utanför Internet och förekomsten av emotionerna *skam* och *stolthet*. En fullständig integration av Internet i vardagen bör då på det sociala bandet upplevas med stolthet och motsvarande förhållande med skam.

Det finns inga etablerade teorier, metoder och tekniker för att studera Internet som en del av människors vardag. Därför måste nya sociologiska verktyg utvecklas för detta studium (Wellman 2001: 2031-2032, se även Sveningsson, Lövheim & Bergquist 2003: 13).

1.2. Syfte

Studien ämnar beskriva tre ungdomars sociala nätverk av sociala band som existerar i kommunikativt avgränsade gemenskaper utanför Internet och/eller på Internet. Det kommer att riktas särskilt analytiskt intresse på de sociala band som oscillerar mellan att existera "utanför Internet" och "på Internet". Detta för att i sin tur söka förståelse av Internet som en integrerad del i individers vardag och hur de sociala banden utvecklas med Internet.

1.3. Avgränsningar

Det går inte att i en studie som denna undvika avgränsningar. Gällande de sociala band som ska studeras är respondenterna framförallt avgränsade till associationsbanor kring skolan. Detta medför att socialt tillskrivna sociala band, som familjen, uteblir till förmån för "vänskapsrelationer". Det är även så att respondenterna själva bestämmer vilka personer som ska betraktas som sociala band och beskrivningen av dessa sker bara ur deras perspektiv. De svaga sociala banden, som beskrivits som så betydelsefulla för differentierad information, hamnar utanför syftet och avgränsas då från att studeras⁶ (se Granovetter 1973). Det teoretiska och metodbaserade perspektiv som läggs över materialet fungerar även det till att avgränsa det som presenteras och det som är möjligt att finna för tolkning.

1.4. Disposition

Studien kommer att inledas med ett *teoriavsnitt* om de teoretiska delarna för studien. Dessa presenteras var för sig, men ska inte betraktas som skilda från varandra, utan som tätt sammanbundna. Detta teoriavsnitt inleds med en mer ingående granskning av Internet som medium än den som redogjordes för i inledningen. Därefter följer en teoretisering kring begreppet sociala världar, för att förstå hur individer och dess sociala band sammansluts i betydelsefulla kommunikativa gemenskaper. Det sociala bandet delas upp i två komponenter, den kognitiva och den emotionella komponenten, som behandlas var för sig. Genomgående för hela detta teoriavsnitt är fokuseringen på emotionerna stolthet och skam.

Metodavsnittet som ämnar överföra det uppbyggda teoretiska perspektivet på den studerade verkligheten är baserat på ett nätverksperspektiv. Detta nätverksperspektiv ligger till grund för att studera respondenternas sociala nätverk av sociala band. Därefter behandlas bland annat de

⁶ Både sociala band till ett av respondenten angivet socialt band och band med kvalitativt låg styrka utesluts. Begreppet svagt socialt band kommer snarare användas för att beskriva "svagare" sociala band i förhållande till det angivna sociala nätverket.

vetenskapsteoretiska och etiska överväganden som gjorts, samt tillvägagångssättet för materialinsamling.

Därpå inleds *analysavsnittet*. Det första som analyseras är respondenternas sociala nätverk med utgångspunkt från nätverksperspektivet. Därefter fördjupas analysen i de sociala banden existens på och utanför Internet samt dess oscillation. Tillsammans med syftet ligger detta analysavsnitt till grund för *konklusionen*.

2. Teori

Detta teoretiska avsnitt presenterar ett "helt paket". De överlappande teoretiska delarna utgör mindre helheter som elaborerats utifrån studiens intresse. Dessa teoretiska delar kommer allteftersom de presenteras och i dess användning att sammanstråla. Detta betyder att det är ett teoretiskt perspektiv som presenteras.

De teoretiska infallsvinklarna ligger inbundna och sammanbundna i rubrikerna *Internet som media*, *sociala världar* och *sociala band* och dess två komponenter. Internet som media beskriver framförallt den textbaserade datormedierade kommunikationens möjligheter och begränsningar för social interaktion. Sociala världar grundar sig på hur kollektiva referenspunkter bildas och hur viktiga dessa är för individens upplevelse av att definiera specifika situationer. Sociala band utgörs av en kognitiv och en emotionell komponent. Den kognitiva komponenten beskriver hur individer mentalt kan mötas utan behovet av den fysiska gestalten i direktkontakt, och att sociala världar då faktiskt kan uppstå mentalt. Den emotionella komponenten hanterar den emotionella vippbrädan mellan skam och stolthet och hur de signalerar tillståndet på det sociala bandet. Tillståndet på det sociala bandet beror på Internet som media, dess möjligheter och begränsningar att sträcka ut sociala världar, som har socialt konstruerat tillståndet på det sociala bandet.

2.1. Internet som media

I denna teoretiska del kommer Malcolm McLuhans idéer om media att sättas in i en ny kontext för Internet som media. McLuhan menar att människan genom tiderna skapat olika förlängningar av sin kropp och sina sinnen via olika media. Media är formen eller rastret varvid det föränderliga innehållet formas. "Innehållet" är även det format av ett annat medium eller en annan form.

McLuhan har kritiserats för att i sina teorier om och studier av media sakna vetenskaplig stringens och empiriskt stöd för sina "svepande slutsatser"⁷ (Dahlberg i McLuhan 1999: 8). Detta behöver i sig inte betyda att hans idéer är obrukbara som analytiska instrument, utan de kan rentav få förnyat liv av att tillämpas i studier av Internet.

August Comtes organiska syn på samhället såg samhällskroppen som rotad i nervsystemet (Chayko 2002: 139). Analogt med denna syn, så menar McLuhan att ett teknologiskt *medium* är en *förlängning* av individens centrala nervsystem, sinnen och medvetande (McLuhan 1999: 16)⁸. En förlängning existerar utanför människan och förutsätter en "självstympning" av

⁷ Framställningen av dessa "svepande slutsatser" vore intressant att lägga fram för analys och kritik ur ett postkolonialt perspektiv och/eller ett genusperspektiv. Men detta hamnar utanför studiens syfte.

⁸ Begreppen fungerar som det Claude Lévi-Strauss kallade för "bricolage", det vill säga de används för att utveckla och tillgodogöra sig idéer med hjälp av tillgängliga objekt att tänka med (se Turkle 1997: 58, 68). Det "centrala nervsystemet", "medvetandet" och "sinnens" är onekligen att betrakta som uttryck för transcendenten av individens fysiska möjligheter och dess representation. Det centrala nervsystemet är då att se som en förlängning för ordnandet av förnimmande genom sinnessnas medier (McLuhan 1999: 54).

individens kropp. Detta nya förhållande skapar en ny disposition mellan människans organ och kroppsbyggnader (McLuhan 1999: 57). Omdispositionen gör att individen blir beroende av denna förlängning (McLuhan 1999: 58, 80). På detta vis kan hjulet ses som en förlängning av foten, som "självstympas". Beroendet av foten minskar medan beroendet till hjulet ökar (McLuhan 1999: 54). Denna omdisposition som möjliggör ett minskande av fysiska påfrestningar skapar ökade psykiska påfrestningarna i dess ställe (McLuhan 1999: 79).

Detta reduktionistiska perspektiv menar alltså att alla artefakter kan betraktas som ett medium och därmed som en förlängning av människan. Kanske går denna idé lite för långt när den bortser från mediets "innehåll", men den hjälper forskaren att tänka bortom konventionella kategorier för att se mediets principer och strukturer. Därmed kan det gå att undvika att bli trolldunden av mediets föränderliga "innehåll" och även synen på kroppens enhetlighet (se McLuhan 1999: 25, 53). Denna idé blir hur som helst en ypperligt åskådliggörande bild av Internet där den fysiska gestalten inte finns närvarande och där individen lever medierat och försöker representera den fysiska kroppen på olika vis. Det går inte, att på samma vis som McLuhan hanterade hjulet, att på hög upplösningssnivå se Internet som förlängning av någon specifik kroppsdel. Detta eftersom Internet består av flertalet medium, varav vissa har vuxit samman. Individen förlängs på flertalet olika vis, eftersom hela dess gestalt på ett eller annat sätt ska representeras visuellt, auditivt och/eller textbaserat, och därmed är det framförallt individens "centrala nervsystem" som förlängs över tid och rum.

Ett *hett medium* engagerar enbart ett sinne. Avgränsningen från de övriga sinnen skapar en "hög definition" med mycket information för detta enda sinne, likt radion. Detta medför att individen inte behöver lägga till och skapa egen information eftersom det inte finns några tomrum att fylla. Följdverkningarna av ett sådant medium är isolering och litet aktivt deltagande (McLuhan 1999: 33-34).

Ett *svalt medium* engagerar flera sinnen. Det skapar en "låg definition" med mindre information per sinne än vad det heta mediet medförde på ett och samma, likt televisionen. Följdverkningarna av ett sådant medium är gemenskap och stort aktivt deltagande (McLuhan 1999: 33-34, 331). En av lockelserna med det svala mediet är oåtkomligheten av ytterligare information. Individen går då utöver den information som ges och fyller i konturerna (McLuhan 1999: 43)⁹. Detta skapar en mental aktivitet som kan behandla de reaktioner ett svalt medium likt televisionen åstadkommer (McLuhan 1999: 340). Mediets form kan förändras till sin motsats via nerkyllning respektive upphettning (McLuhan 1999: 40). Detta kan också ske i det heta mediets "innehåll", där de utelämnade sinnen kan återuppbyggas på simulerat vis¹⁰.

Det finns en svårighet i att fastställa om ett medium är hett eller svalt, eftersom att det flesta mediets "innehåll" kyler ner mediet. Ett sådant medium är Internet, som är ett hybridmedium av heta och svala medier, där de heta medierna kyls ner. Den textbaserade datormedierade sociala interaktionen skapas av ett sådant nedkyllt visuellt medium. Det centrala nervsystemet och sinnen är förlängda till att överskrida den fysiska belägenheten, den förmedlade texten

⁹ Det är möjligt att detta inte ska begränsas bara till svala media, utan att gälla alla former av media. Detta eftersom att media som artefakter skapade av människan och använda av människan nästan alltid återskapar något som existerar "utanför" mediet, som självrepresentationer på Internet.

¹⁰ Detta visar sig i den textbaserade datormedierade kommunikationens genererande av nya konversationsystem uppbyggda på mediets utformning. Dessa försöker på samma vis som i miljöer utanför Internet skapa intersubjektivitet mellan deltagarna, men gör detta under de förhållanden som finns tillgängliga (Garcia & Jacobs 1998, 1999; Schönfeldt & Golato 2003).

representeras inte bara visuellt att engagera ett sinne, utan representerar individen bakom orden. Detta var något som Lea och Spears (1992) inte tog hänsyn till, de blev istället förtrollade av mediets form och glömde bort dess användargenererade "innehåll" när de påstod att den datormedierade kommunikationen skulle minska gemenskapen och leda till mer opersonlig kommunikation¹¹. Eller med andra ord: de bortsåg från att Internetanvändare kylde ner Internet som hett medium. Internets form och "innehåll" går därför inte att helt separera, eftersom att de beror av varandra.

En reservation mot detta ställningstagande måste nämnas, ett nerkyllt hett medium är fortfarande ett "trångt" medium, där bara ett fåtal kommunikationskanaler står öppna, medan de andra simuleras. Detta innebär att det tar motivation och tid innan en känsla av gemenskap och kommunikation uppstår (Walther 1992: 69; Walther, Slovacek & Tidwell 2001: 108-109; Chan & Cheng 2004; Gibbs, Ellison & Heino 2006).

Slutligen; mediets *budskap* är den förändring i hastighet eller i mönster och uppfattningar som genereras av mediets användning. Detta skapar nya förhållanden för individers möten och verksamhet (McLuhan 1999: 17-18). Internet har ökat hastigheten av information och överskrider därmed det rumsliga, kroppsliga och sammanför det lokalt temporära till det samtida. Detta möjliggör nya mänskliga möten, relationer och gemenskaper.

2.2. Sociala världar

Internet som medium förmedlar kontakt mellan individer. Mediets specifika utformning bildar sociala mönster för social interaktion och skapar eller återupprättar sociala världar. Sociala världar kommer i denna teoretiska del att elaboreras utifrån Tamotsu Shibutanis användning av begreppet. Internet och livet utanför Internet kan ses som ett socialt universum av sociala världar som individen tillhör och varigenom individens referensgrupper formar hur individen förhåller sig till olika aspekter av livet såväl på Internet som utanför Internet.

En *social värld* är: "an order conceived which serves as the stage on which each participant seeks to carve out his career and to maintain and enhance his status" (Shibutani 1955: 567). I den sociala världen binds individerna samman av sociala band av gemensamma intressen, kulturer och aktiviteter (Shibutani 1955: 565). Den sociala världens begränsning består varken av territoriell begränsning eller formellt medlemskap, utan är begränsad av hur effektiv de olika kommunikationskanalerna är för att kommunicera (Shibutani 1955: 566). Internet med sin hastighetsökning av information har ökat effektiviteten i avseende på kommunikationskanalernas utsträckning, men som nerkyllt hett medium försämrat dess informationsrikedom i jämförelse med möten utanför Internet. De sociala världarna blir på så sätt diffusa, men vidsträckta, under förutsättning att interaktanterna aldrig tidigare har mötts. Detta betyder att sociala världar även kan uppstå på Internet, där individer kan förenas under gemensamma intressen (Wellman & Gulia 1999: 15).

Ett *perspektiv* är en strukturerad syn som gör en dynamisk omvärld statisk. Beroende av de immanenta förväntningarna i perspektivet görs en selektiv perception av omvärlden. När förväntningarna inträffar förstärks perspektivet (Shibutani 1955: 564). Det är de olika *referensgrupper* från de sociala världar som en individ tillhör som strukturerar perspektivet (Shibutani 1955: 563). De personer som har störst inflytande över denna strukturering är de

¹¹ Turkle menar att alla individer i alla tidpunkter i livet projicerar sig själva in i världen. Datorn och Internet som medium har gett oändligt många nya möjligheter att utföra denna projektion (Turkle 1997: 37).

*signifikanta andra*¹² från referensgruppen, som inte behöver existera i direkt samvaro med personen utan kan exempelvis vara Internetbaserade. Dessa personer socialiserar perspektivet via internaliseringen av normer (Shibutani 1955: 565). Detta leder till nya konsekvenser för den gryende *bredbandsgenerationen*, som socialiseras under nya villkor och har möjlighet att upprätta nya sociala världar, referensgrupper och perspektiv (se Wells Brignall III & van Valey 2005).

Shibutani menar att individer i "massamhället" har tillgång till multipla kommunikationskanaler, vilket leder till att individen får en unik disposition med flera olika sociala världar som skär över varandra likt geometriska cirklar, vilket leder till konflikt mellan dem (Shibutani 1955: 567). I dessa skärningspunkter av olika definitioner av situationen, det vill säga perspektiv, kan individen ställas inför kravet att behöva välja social värld. Det är först i denna konfliktsituation som individen upptäcker att den lever i dessa sociala världar (Shibutani 1955: 567-568). Internet med sina sociala världar kan hamna i konflikt med de sociala världarna utanför Internet. I dessa skärningspunkter uppstår då *skamliga* och *förlägna* situationer (Shibutani 1955: 565).

En potentiell skärningspunkt mellan sociala världar utanför och på Internet kan botten i att Internet ofta används som "vertikalt" och "horisontellt" öppet. Sociala tillskrivna attribut som makt och genus minskar i betydelse för den sociala interaktionen. Det går med det minskade sociala trycket att formulera sig bortom dessa sociala attribut (Sveningsson 2006: 4-5; Lea & Spears 1992; Chan & Cheng 2004)¹³.

I de obehagliga skärningspunkterna säras de sociala världarna av att den emotionella relevansen till den svagare referensgruppen minskar, samtidigt som den ökar till den starkare referensgruppen (Shibutani 1955: 568). Därmed har den senare sociala världen utökat sitt perspektiv och, den tidigare förminskats. Denna process av positiva och negativa förstärkningar bör vara beroende av den emotionella kvalitén av de sociala banden inom de olika sociala världarna, och då främst till de signifikanta andra.

2.3. Sociala band

Hittills har teoriavsnittet behandlat media och sociala världar i relation till Internet. Under denna teoretiska del beaktas hur individer binds samman i sociala band och skapar sociala världar, och vilken roll Internet som medium har i detta.

Det sociala bandet skiljs i två huvudsakliga komponenter, emotioner och kognition¹⁴, vilka behandlas separat. Detta görs för att det sociala bandet lättare ska kunna elaboreras och sättas in i en kontext för Internet. Den kognitiva komponenten kommer att vara teoretiskt inriktad på

¹² De signifikanta andra kommer i studien främst fungera som ett begrepp för att beskriva starka sociala band.

¹³ Detta antagande gör gällande att de sociala världarna över Internet snarare är av gemensamma intressen än gemensamma sociala attribut. Men detta kan sättas i fråga, för det första finns det specialinriktade sidor för individer med gemensamma sociala attribut. För det andra så är de sociala attributen inte alltid medvetna. Individen sociala attribut är internaliserade och förmedlas i dennes sätt att vara, oavsett medium (se Wellman & Gulia 1999: 3, 16).

¹⁴ Både Scheff (1990) och Chayko (2002) gör denna uppdelning. De påpekar att det sociala bandets kognitiva och emotionella komponent är tätt förbundet med varandra, men ändå går att särskilja (Chayko 2002: 104, 156; Scheff 1990: 97). En sådan sak som att vara emotionellt engagerad i något, leder inte ovillkorligen till ett kognitivt engagemang. I en sådan situation utgörs det emotionella av det affektiva värde som läggs i det sociala bandet och det kognitiva utgörs av den information som finns tillgänglig om det sociala bandet (Chayko 2002: 104). Därför är ett starkt socialt band framförallt ett emotionellt band (Chayko 2002: 118). Detta gör att tyngdpunkten hamnar på den emotionella komponenten för beaktandet av det sociala bandets kvalitét.

Mary Chaykos teori om det sociomentala mötet, hur individer kan mötas utan fysisk samvaro och trots det skapa ett socialt band. Den emotionella komponenten kommer först att belysas med det som Erving Goffman kallade för "ansiktsaktivitet". Det vill säga hur individer ständigt försöker rädda sitt och andras ansikten för att undvika förlägenhet. Därefter följs detta upp med Thomas Scheffs teori om emotionerna stolthet och skam som signaler för det sociala bandets tillstånd.

2.4. Kognition och sociala band

Banden mellan en annan människa och en själv existerar bara i ens egen föreställning. De lossnar allteftersom minnet försvagas, och trots allt som man inbillar sig själv och av kärlek, vänskap, artighet, konventionell hänsyn eller plikt söker inbilla andra, *är* man ensam. Människan är den varelse som inte kan gå ut ur sig själv, som endast i sig själv kan känna andra, och säger hon något annat, ljuger hon. (Proust [1925] 1993: 40, kursivering i original).

Denna föreställning om människans sociala band förmedlar berättaren i Marcel Prousts roman "Rymmerskan". Berättarens ambivalenta känslor till den frånvarande och stundtals älskade och avskydda Albertine skapar en inre dialog om det band som förenar dem, och bandet blir omformulerat i hennes frånvaro.

Chayko försöker söka empiriska svar på hur det är möjligt att i fysisk frånvaro av varandra etablera ett sådant band. Hon menar att det är möjligt för att individer binds samman av mentala stigar inom en gemensam social värld av tidigare upplevd eller föreställd likhet. Det mentala mötet tillkommer och samverkar med den sociala kunskapen om den andra, varvid sociomentala kontakter och det starkare sociomentala bandet kan uppstå.

Sociomentala kontakter (sociomental connections) är den mentala infrastrukturen för samhället, och de är skapade av en social samhörighetskänsla och ett enkelriktat eller dubbelriktat mentalt engagemang i den andra personen. En varaktig och stark sociomental kontakt bildar ett *sociomentalt band* (sociomental bond) och när sådana sociomentala band sprider sig till att omfatta fler än två personer bildas en social värld baserad på en mental gemenskap (community of the mind) (Chayko 2002: 39-40, 158). Dessa sociomentala band är således den kognitiva komponenten av det sociala bandet som förenar människor i sociala världar.

De sociomentala banden skapas i en alternativ social värld i serie med den uppfattade vardagsrealiteten. Dessa sociala världar är formade att likna vardagsrealiteten, men existerar "blott" som ett avtryck av den (Chayko 2002: 93). Viktigt att notera, till skillnad från vad Chayko tenderar till att mena, är att den uppfattade vardagsrealiteten kan vara deriverad från Internet eller utanför Internet, och är inte per automatik tillskriven den ena eller den andra. Även om Internetbaserade sociala världar ibland använder sig av den fysiska världen utanför Internet som genklang för sitt varande, betyder det inte att den fysiska världen inte kan skapas av en Internetbaserad social värld. Chayko menar att individens frekventa användning av media har medfört att den samtidigt blivit expert på att göra mentala övergångar mellan det "vardagliga" sociala livet och dess medierade motsvarighet (Chayko 2002: 116)¹⁵. Även om övergångarna kan fungera mentalt kan de få sociala konsekvenser.

¹⁵ Här uppstår ett problem med var gränsen ska dras mellan "medierat" och "icke-medierat", och mellan "vardag" och "icke-vardag".

De sociomentala banden är i många sociala världar tabubelagda, de kan uppfattas som icke-autentiska, falska, konstiga och skamliga (Chayko 2002: 2)¹⁶. Här infinner sig en potentiell skärningspunkt mellan sociala världar. Genom att de sociomentala banden för det mesta är tabubelagda och därmed inte kommuniceras är de osynliga för individer (Chayko 2002: 5)¹⁷. Den sociala konstruktionen av tabun är därmed inte lätt att undanröja, trots individens "obehindrade" mentala övergångar mellan olika media. Chayko menar att medvetandegörandet av att sociomentala kontakter existerar i alla sociala band i fysisk frånvaro och kan fungera som en förenande bro mellan den medierade och den icke-medierade världens sociala band (Chayko 2002: 118)¹⁸. Det vill säga, en urladdning av de tabubelagda sociomentala banden.

För att en sociomental kontakt ska kunna uppstå krävs det en viss mån av likhet mellan individernas sätt att tänka (Chayko 2002: 19). Det gemensamma tänkandet uppstår i att samhället och socialisationen skapar bestämda *tankestilar*, eller perspektiv, från de signifikanta andra i referensgrupperna för individerna (Chayko 2002: 20, 29). Genom att tillskriva den andra personen ett liknande sätt att tänka, räknas till samma referensgrupp och sociala värld. I frånvaron av fysiskt möte fungerar denna mentala kontakt som en kraft av mental sammanhållning (Chayko 2002: 3, 41)¹⁹.

Internet är en del av det *sociomentala planet* (sociomental space) bestående av överlappande sociala världar och mentala tankestilar, vars inneboende nät av *mentala stigar* (mental paths) binder individer samman i olika sociomentala formationer eller sociala nätverk (se Chayko 2002: 33). De mentala stigarna mellan individer uppstår med hjälp av Internet som media²⁰. Internet fungerar då som ett medium för att förmedla en mental stig baserad på en gemensam likhet mellan individerna. Den gemensamma likheten kopplar individer till triadiska modeller och bildar mentala stigar mellan dem (Chayko 2002: 61). Den funna gemensamma likheten leder till kognitiv *resonans* mellan individerna, det skapas en upplevelse av att befinna sig på samma våglängd och förstå varandras tankar (Chayko 2002: 66)²¹. Den kognitiva resonansen möjliggör att ett emotionellt socialt band kan uppstå fortare (Chayko 2002: 74). Även antalet gemensamma nämnare påverkar styrkan i det sociala bandet, det vill säga hur många delar av oss själva som den andre ser, godkänner och identifierar sig med (Rubin 1987: 68).

¹⁶ Detta bör vara beroende av till vem ett sociomentalt band är bundet till, och med vilka emotioner bandet är förknippat med. Det vill säga vilken status personerna i det sociomentala bandet anses att ha.

¹⁷ Chayko arbetare inte vidare med de sociala konsekvenser som det sociomentala bandets skamliga karaktär har för individ och samhälle.

¹⁸ Denna brokonstruktion är bräcklig, då Chayko likställer de sociala band som upprätthålls mentalt med dem som skapas via ett medium (Chayko 2002: 116). Internet som media fungerar, som tidigare nämnts, likt en social förlängning, interaktionen sker via medierade representationer. I de mentalt upprätthållna banden är interaktiviteten inte lika påtaglig som via ett medium, eftersom att interaktionen sker med föreställda andra. Därför är det snarast konstruktionen av vad som ska betecknas som "vardagligt" den främsta diskrepansen som bör överbryggas.

¹⁹ Individer använder sig mentalt av symboler med tillskrivna emotioner för att förenas med den andre (Chayko 2002: 80-83). I Durkheims funktionsanalytiska studie för att finna den universella formen för religionen, så studerar han aboriginska klaners medlemmars leverne. Han finner att ett heligt totem kan vara den symbol som förenar territoriellt separerade klanmedlemmar och håller dem samman i klanen, eller i den sociala världen (Durkheim [1915] 1976: 167). På samma vis kan individer skapa kontakt över Internet utan att vara fysiskt närvarande. Detta gör att det sociala bandet kan uppstå kring en symbol, som kan utgöras av ett gemensamt intresse, se not om triad nedan.

²⁰ Detta kallade George Simmel för tresidiga sociala enheter, där två individer kan förenas med en gemensam likhet och i sin fysiska frånvaro mötas med hjälp av ett teknologiskt medium och i denna triad upprätta en mental stig (Chayko 2002: 42).

²¹ Se emotionell samstämdhet (Scheff 1990: 7). Resonans kan uppfattas som utgöra den kognitiva delen av denna samstämdhet.

2.5. Emotioner och sociala band

Under det behavioristiska inflytandet i sociologin hamnade emotioner från 1930-talet fram till 1970-talet utanför det sociologiska forskningsfältet. Emotioner sågs ur det behavioristiska perspektivet som oförnuftiga. Det var det förnuftiga som skulle studeras, där fokus riktades mot den kognitiva aspekten av social handling, och bortsåg från den emotiva (Starrin (red) 2003: 10-11). Under denna behavioristiska tid fanns det dock outsiders som studerade emotioner. En av dessa var Erving Goffman, som studerade förlägenhetens betydelse för den sociala interaktionen (Starrin (red) 2003: 12-13).

Denna teoridel kommer först att behandla just Goffmans teorier om ansikte och ansiktsaktivitet i relation till förlägenhet. Detta kommer sedan att kopplas till Thomas Scheffs teorier om emotionerna stolthet och skam som indikatorer på det sociala bandets tillstånd.

2.5.1. Ansiikte och ansiktsaktivitet

Ansiktsaktivitet (face-work) är att förstå som den yttre sociala aktivitet som individer utför tillsammans med andra, eller i ensamhet med en föreställd andra, för att upprätthålla en konsekvent självpresentation och utvärdera och upprätthålla det sociala bandet till den andra, baserat på uppfattningen om sitt eget och andras ansikten.

Ett *ansikte* är det positiva sociala värde som individen gör anspråk på genom att uttrycka sitt *perspektiv* på situationen och skapa en bild av det egna jaget genom att uttrycka värderingar gentemot andra deltagare, och bibehålla den *linje* som då uppstår (Goffman 1970: 11, 16). Individen är emotionellt tätt förbunden med sitt ansikte och därmed även till sin egen jagbild. Diskrepans mellan det ansikte som individen själv tar för givet att den har, och det ansikte som tilldelas honom, skapar emotioner. Ett övervärderat ansikte ger då en komfortabel känsla, medan ett undervärderat ansikte leder till att individen känner sig illa till mods (Goffman 1970: 11-12). Det är de *referensgrupper* som individen tillhör som avgör hur individen känner inför sitt ansikte i den givna situationen (Goffman 1970: 12). Ett ansikte som behålls intakt genom att individens linje stöds i interaktionen leder till en känsla av självförtroende och trygghet i att ha ansiktet bevarat (Goffman 1970: 12, 14). Ett missvisande ansikte eller ett förlorat ansikte kan leda till känsla av skam och förlägenhet, vilket betraktas som avvikande från normaltillståndet (Goffman 1970: 14, 89). För att undvika att tappa ansiktet och för att undertrycka förlägenheten i kontakten med andra använder sig individen av den ansiktsräddande aktiviteten *självbehärskning* (Goffman 1970: 14). Om individen inte använder sig av självbehärskning återtar samhället hans utlånade ansikte (Goffman 1970: 15).

Ansiktsräddande aktiviteter utförs vanligtvis när klavertramp, öppna förolämpningar eller tillfälliga kränkningar som inte kunnat undvikas genom självbehärskning, har ägt rum mot ansiktet (Goffman 1970: 19). Den emotionella identifieringen av andra deltagare medför att individen även försöker bevara deras ansikten (Goffman 1970: 16). Deltagarna förutsätts ha kunskap om de ansiktsräddande aktiviteterna och om hur de bör utnyttjas (Goffman 1970: 18). Därför förutser individer händelser där hot mot ansiktet kan förekomma och undviker dessa situationer (Goffman 1970: 36). Här finns det en fördel med användningen av Internet för social interaktion. Den textbaserade interaktionen sker ofta asynkront eller kvasisynkront²², och detta ger tid för eftertanke och möjlighet att planera sitt sociala

²² Kvasisynkron kommunikation är "skenbart" upplevd synkron kommunikation som egentligen är asynkron kommunikation (se Garcia & Jacobs 1998, 1999). Det är dock en subjektivt dragen linje mellan gränserna för vad som är synkron, kvasisynkron och asynkron kommunikation. De utgör alla olika mått på den tid överföringen av information tar.

handlande för att bevara ansiktet. Genom att vara någonting utanför individen i form av en förlängning kan Internet också fungera som den förmedlande instans som gör det möjligt att överföra ömtåliga transaktioner som kan hota ansiktet.

När de inrättade linjerna väl har ömsesidigt bekräftats (reciprokal ratification) av deltagarna i interaktionen och gjort dem till legitimerade deltagare, så bygger kommande respons på de nu etablerade och konserverade linjerna (Goffman 1970: 16). I mötet med en person som individen aldrig kommer att möta igen skapas nya möjligheter. Individen kan nu uppträda emot sin vanliga linje och uppvisa ett missvisande ansikte, men undviker, tack vare att ingen ytterligare interaktion förväntas, att hamna i en situation där individen tappar ansiktet. Därmed undviks de annars förekommande förödmjukande och skamliga situationerna (Goffman 1970: 13). På Internet får individer denna möjlighet. Anonymiteten eller den ibland skenbara anonymiteten skapar nya interaktionsmönster. Sherry Turkle menar att Internet kan fungera som det stadium som Erik Erikson kallar för psykosocialt moratorium. Internet fungerar då som en omgivning för att experimentera med identiteten och utveckla nya parallella persona, som har möjlighet att integreras i den samlade identiteten av persona (Turkle 1997: 14, 246, se även Myers 1987). Detta eftersom Internet kan vara frigörande för individer som känner att deras ansikte är tryggt bakom anonymiteten (Turkle 1997: 325).

Ett etablerat ansikte måste ofrånkomligt bevaras i den sociala världen, och Internet är inget undantag (Goffman 1970: 14). Det finns en vanligt förekommande historia om hur en psykiatriker skapade en vanställd kvinna som han använde sig av över Internet, för att komma nära andra kvinnor. Det lyckades, men priset han fick betala var att han inte kunde släppa detta ansikte eller skenbild. Gjorde han det skulle de nära vännerna till hans skenbild tappa ansiktet. När "bluffen" senare uppdagades blev de nära vännerna bestörta för att han visat ett missvisande ansikte, vilket föranlett dem att öppna upp sig för honom. Deras reaktioner var ett resultat av att han rubbade sin etablerade linje, och de kunde inte längre acceptera honom som en legitim deltagare (Turkle 1997: 280-282).

2.5.2. Emotionerna stolthet och skam

Tamotsu Shibutani pekade på betydelsen av tillhörigheten till referensgrupper i sociala världar för att definiera situationen genom det internaliserade perspektivet. Mary Chayko visade att sociala band existerar mentalt och kan uppstå oberoende av fysisk samvaro. Malcolm McLuhans idé om media som förlängningar av kroppen gör att det går att förstå hur ett sådant socialt band är möjligt. Senast så beaktades Erving Goffmans teori om ansiktet, en teori som såg individen som en social varelse och visar hur individen försöker att upprätthålla sitt eget och varandras ansikten. Till detta kommer nu, under denna teoridel, Thomas Scheffs teori om det sociala bandet, att behandlas. Precis som Goffman fokuserar han sig på emotioner och tar den möjlighet som Goffman undvek, nämligen att närma sig den enskilda individens inre upplevelser av emotioner.

Ett *socialt band* skapas i relationen mellan individer och grupper, och utgör den *kraft* som binder dem samman. Det är kommunikationen, och framförallt den emotionella kommunikationen mellan individer, som är avgörande för de sociala bandens kvalité. Det sociala bandet är den mikrosociologiska motsvarigheten till *social solidaritet*²³.

²³ Émile Durkheim [1893] (1997) var en av de första sociologerna som studerade social solidaritet. Durkheim utförde makrosociologiska studier av restitativa och repressiva samhälliga lagar som sågs som symboler för olika typer av social solidaritet. Det är det kollektiva medvetandet som utgör en grundsten för den sociala solidariteten och är summan av trosföreställningar och emotioner som är gemensamma för medlemmarna i ett samhälle och som har ett eget liv, sui generis (Durkheim 1997: 39). Samhällen har förändrats, de har gått från en

Det som alltså implicerades i Goffmans (1970) studier av ansiktsaktivitet gör Scheff mer explicit: det grundläggande motivet bakom allt handlade är de sociala banden (Scheff 1990: 4). Genom att förstå de sociala banden kan man förstå den sociala strukturen vari de ingår, och därmed även samhället (Scheff 1990: 4). Detta sociala band mellan två eller flera individer involverar en mental och emotionell kontakt, en form av *emotionell samstämdhet* (emotional attunement). Detta är en delad förståelse av tankar, känslor, intentioner och motiv²⁴. Den fungerar såväl i konflikt som i samarbete (Scheff 1990: 8). En emotionell samstämdhet är resultatet av en lyckad ansiktsaktivitet.

Det är den emotionella samstämdheten som gör att individer kan uppleva *trygga sociala band* (Scheff 1990: 97). Det är just denna emotionella kraft som leder till solidaritet mellan människor oavsett om de, som Durkheim föreslog med social solidaritet, är samstämda på den kognitiva nivån (Scheff 1990: 182). Det krävs således det som Goffman kallade för en bekräftelse av varandra som legitimerade deltagare i relationen, vilket sker genom den emotionella samstämdheten (Scheff 1990: 6). Samhällen hålls samman genom trygga sociala band som får individen att känna sig komplett (Scheff 1990: 15). De trygga sociala banden är de som är optimalt differentierade, balanserade mellan individens och gruppens emotionella behov och mellan närhet och distans. Detta spänningsfält gör det möjligt att ha trygga sociala band till en person olik individen (Scheff 1990: 4). De sociala banden kan också vara underdifferentierade och leder då till att individen blir uppslukad (engulfed) i gruppen, eller överdifferentierade, vilket leder till att individen blir isolerad (isolated) från gruppen (Scheff 1990: 4).

Det finns *två grundläggande emotioner*²⁵ som signalerar tillståndet på det sociala bandet. Dessa två grundläggande emotioner är stolthet respektive skam, de är två överordnade kategorier med ett flertal närliggande underkategorier av emotioner. Längs ett kontinuum kan de betraktas som varandras motpoler.

Emotionen *stolthet* är ett tecken på intakta och trygga sociala band. Stolthet innebär bland annat att individen kan hålla huvudet högt bland andra människor och titta dem i ögonen (Scheff 1990: 15). Individen har ansiktet i behåll och de sociala banden upplevs vara trygga och bekväma (se Goffman 1970: 13-14).

Emotionen *skam* är ett tecken på hotade eller brutna sociala band (Scheff 1990: 15). Skam kan delas in i två uttrycksformer. Den första uttrycksformen är den *öppna odifferentierade skammen*, som innebär att individen är medveten om den skamliga emotionen och krymper, sänker blicken eller döljer skammen med maskerande ord. Den andra uttrycksformen är den

huvudsaklig mekanisk (social) solidaritet till att närma sig en organisk (social) solidaritet. Den mekaniska solidariteten byggs upp av samhällsmedlemmars kollektiva medvetande, som fungerar analogt med det band som förenar dem med samhället. Den organiska solidariteten baseras på arbetsdelning och individualitet, det kollektiva medvetandet minskar till fördel för det individuella medvetandet (Durkheim 1997: 83-84). Den sociala solidariteten är här ett resultat av arbetsdelningens moraliska karaktär (Durkheim 1997: 12). Scheff menar att Durkheim med sin uppdelning i två typer av solidaritet negligerar vad social solidaritet verkligen är. Social solidaritet var för Durkheim en kognitiv upplevelse, där emotioner bortsågs från (Scheff 1990: 11). Scheff bygger upp en mikrosociologisk modell för sociala band baserat på emotioner som utgör en grund för att förstå social solidaritet (Scheff 1990: 5).

²⁴ Återigen, Chayko beskrev resonans som enbart en kognitiv upplevelse av samstämdhet, medan Scheff inbegriper både emotioner och kognitionen i emotionell samstämdhet, med betoning på det förstnämnda.

²⁵ Anthony Giddens kritiserar i förordet Scheff inte hanterar vad emotioner verkligen är för något (Scheff 1990: xiii, se även Burkitt 1993). Detta gör Scheffs teori problematisk eftersom den bygger på en uppfattning om emotioner, men som inte görs explicit.

förbisedda skammen, som uppkommer när individen trotsar skammen och försöker undvika den med intensiva tankar eller handlingar, så som att stirra på den andra individen, och på det viset försöka bemästra skammen, det vill säga självbehärskning (Scheff 1990: 15, se Goffman 1970: 50). Skam leder till otrygga och obekväma sociala band. Om skammen upplevs inför samma situation kan den förena de individer som känner likadant (se Starrin (red) 2003: 17)²⁶.

Förnekelsen och förtyckelsen av skam och stolthet är institutionaliserad i moderna samhällen (Scheff 1990: 17, 19). Därför försöker inte individen förmedla upplevelsen av dessa emotioner (Scheff 1990: 15). Det är genom denna självbehärskning som individen försöker bevara sitt och andras ansikten och därmed även hålla det sociala bandet intakt. Det som är skamligt varierar också mellan samhällen. Skam är således en kroppslig affekt som är resultatet av ett avvikande från en socialt konstruerad norm, på samma vis som stolthet är konformitet till dessa normer²⁷. Därför tillhör skam och stolthet en social och kulturell process som beror på den givna situationen och den normativa strukturen för den gällande kulturen (Scheff 1990: 84). Eller, annorlunda uttryckt; det är de internaliserade normerna från individens referensgrupper som skapar det perspektiv där individen utvärderar vad som ger upphov till stolthet respektive skam.

Skam är ett resultat av en negativ värdering av självet. Antingen värderas självet negativt när individen är ensam tillsammans med föreställda andra eller genom faktiskt närvarande personer (Scheff 1990: 86). Denna process är kopplad till det Charles Horton Cooley kallade för spegeljaget (*looking-glass self*). Det är en oreflekterad process av social självkontroll/självbehärskning, där individen lever sig in i den andre personens tankar. För detta krävs emotionell samstämdhet. Självbehärskningen blir då en utvärdering av självet, och leder vid positiv värdering till stolthet och vid negativ värdering till skam (Scheff 1990: 82). Det sistnämnda betyder ett tillägg till Cooleys teori om spegeljaget då Scheff lägger till ytterligare en dimension: att individen och dess sociala band *alltid* är i ett tillstånd av antingen skam eller stolthet (Scheff 1990: 82).

Den öppna odifferentierade skammen upplevs som underdistanserad och ger en intensiv upplevelse av skam (Scheff 1990: 87). Känslan av den förbisedda skammen försöker individen förtrycka genom att komma förbi den, att göra den distanserad, till exempel genom att tala fortare (Scheff 1990: 87). Denna form av skam är överdistanserad, individen försöker undvika att uppleva den (Scheff 1990: 87).

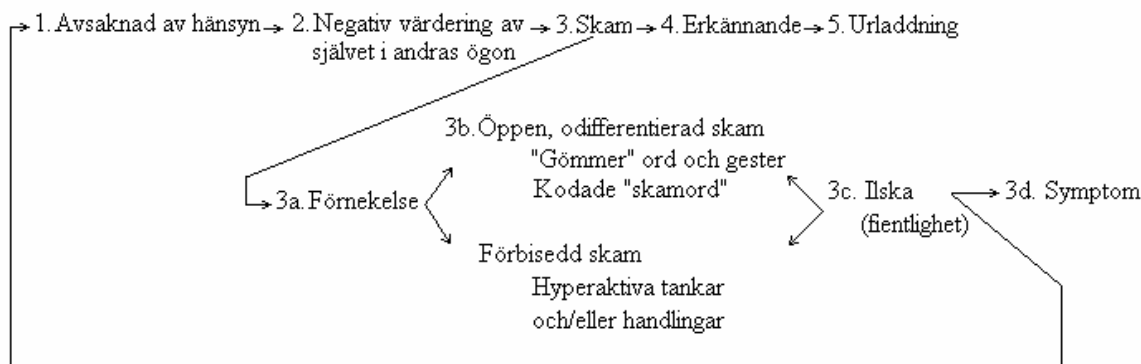
Den förtryckta skammen utgör en "smittoris", både mellan individer och inom individer. Mellan individer kan skam "smitta" genom att en individ känner sig skamsen för att en annan person synligt visar skam. Vid sådana tillfällen brukar ansiktsräddande aktiviteter ske (Goffman 1970: 91). Inom individer kan skammen "smitta" genom att en individ av sin självbehärskning blir skamsen för att den upplever skam. Detta kan leda till en aldrig avslutande upplevelse av skam. Skam kan då upplevas inom individen och mellan individen, och detta kan leda till en trippelspiral (*triple spiral*) av skam (Scheff 1990: 18, 84).

²⁶ Det bör egentligen vara skulden över skamsituationen som förenar, och inte skammen i sig.

²⁷ Detta är en interaktionell uppfattning av emotioner, som försöker att på ett dynamiskt sätt snarare än på ett reduktionistiskt sätt förena den organismiska synen och den socialkonstruktivistiska synen på emotioner. Den organismiska synen ser emotioner som helt biologiska, medan den socialkonstruktivistiska synen ser emotioner som nästan helt socialt konstruerade med undantag från de primära emotionerna ilska och rädsla (Starrin (red) 2004: 8-9). Som tidigare nämnts så har Scheff (1990) fått kritik för att inte behandla vad emotioner är, och denna ståndpunkt är enbart något som impliceras i hans verk.

Ett *normalt socialt band* mellan individer uppstår i ett samtalstillstånd (state of talk), där deltagarna ömsesidigt bekräftar varandra som legitimerade deltagare (Scheff 1990: 6, Goffman 1970: 34). Samtalstillståndet består av två system. Först ett *kommunikationssystem* som förmedlas i synnerhet via lingvistiska symboler, där människor lär känna varandras tankar. Sedan ett *hänsyn-emotionssystem* (deference-emotionsystem) som baserar sig framförallt på icke-verbala gester där man utvärderar varandras emotionella tillstånd och hur mycket hänsyn som visas (Scheff 1990: 6). Upplevd visad hänsyn baserar sig på rådande normer för den aktuella situationen. Systemet har följaktligen en normativt tvingande karaktär, där individen genom sin självbehärskning drivs mot konformitet av normer, från skam mot stolthet, med sanktioner och belöningar, vilket i förlängningen upprätthåller ordningen i mikrovärlden (Scheff 1990: 71, 75, 186)²⁸. Denna process skapar en stolthetsspiral (Scheff 1990: 76). Detta system visar sig i en ungdomsgrupp, där liknande klädstil, sätt att tala och att uppträda skapar starka sociala band. Detta sker samtidigt som en individualisering försöker bryta mot dessa normer (Rubin 1987: 124-125). I figuren nedan följer en illustrerad överblick över hur skam konstrueras intrapersonellt och interpersonellt.

Figur1. Konstruktionen av skam, illustrerad som ett flödesschema²⁹.



(1) Avsaknad av hänsyn eller självbehärskning för konformitet till aktuella normer (Scheff 1990: 95). (2) Detta leder till en negativ värdering av själv genom att betrakta själv genom andras tankar och av det uppleva (3) skam (Scheff 1990: 71). (3a) Skammen förnekas och förtrycks genom det moderna samhällets normativa struktur (Scheff 1990 16-17). (3b) Skammen hanteras antingen som öppen, odifferentierad skam eller förbisedd skam (Scheff 1990: 15, 86). (3c) Skammen leder till ilska (Scheff 1990: 76). (3d) Skammen kan om den inte erkänns leda en yttring, vilket bildar en spiral av skam genom att starta om "flödesschemat" (Scheff 1990: 76). Det andra alternativet är ett (4) erkännande/medvetandegörande av skammen som leder till (5) att skammen laddas ur. (För figur, Scheff 1990: 88).

En motsvarande modell för stolthet skulle vara möjlig att konstruera. Stolthet betraktas i Scheffs uppdelning som frånvaron av skam. Alltså; visad hänsyn och konformitet inför situationens rådande normer, följt av ett ömsesidig bekräftande av varandra som legitimerade deltagare, vilket resulterar i en positiv värdering av det sociala bandet. Därmed förstärks det sociala bandet intrapersonellt och interpersonellt.

Moderna samhällen står, som tidigare nämnts, inför dilemmat att de två grundläggande emotionerna för det sociala bandet inte explicit erkänns. Därför behövs det en metod för att upptäcka emotionerna och på samma gång utforska de sociala bandens tillstånd.

²⁸ Detta är kopplat till lojalitetskonflikten mellan sociala världar, där individen blir tvungen att utifrån den emotionella kvalitén på de sociala banden till signifikanta andra välja social värld (Shibutani 1955: 568).

²⁹ Scheffs flödesschema är inspirerad av Helen Lewis teori om den intrapersonella konstruktionen av skam, men kan även ses innefatta den interpersonella konstruktionen av skam.

3. Metod

Det finns inga etablerade standardmetoder för att studera livet på Internet och inte heller för hur Internet integreras i vardagen. Därför blir det en rimlig utgångspunkt att anpassa och vidareutveckla redan existerande metoder för att studera sociala band på Internet och utanför Internet och dess oscillation (se Sveningsson, Lövheim & Bergquist 2003: 30; Wellman 2001: 2031-2032).

Under detta metodavsnitt kommer först ett, från Skårner (2001) inspirerat³⁰, nätverksperspektiv på sociala band att formuleras. Detta nätverksperspektiv avgränsar materialet och ser till att mäta relevanta kvalitéer och strukturer ur de sociala nätverken. Därefter presenteras de för studien vetenskapsteoretiska utgångspunkterna och de överväganden studien stått inför. Därefter så beskrivs intervjusituationerna och hur en nätverkskarta och intervjuguide konstruerades.

3.1. Ett nätverksperspektiv

Den första uttryckliga användningen av begreppet ”socialt nätverk” brukar konventionellt tillskrivas socialantropologen John Barnes. I sina studier av det norska fiskesamhället Bremnes i början av 1950-talet tyckte han att det var svårt att studera samhällslivet utan att ta hänsyn till de informella relationer som fanns mellan byinvånarna (Borell & Johansson 1996: 9). Det sägs att när han en dag satt vid hamnen och tittade ut mot havet genom fiskenäten som hängde på tork, så kunde han se hela byn som ett nätverk i förhållande till fiskenätets maskor (Skårner 2001: 8). Individerna var potentiellt förbundna till varandra, likt fiskenätet, utan egentlig yttre gräns (Borell & Johansson 1996: 10). Studiet av nätverk växte fram ur denna antropologiska tradition parallellt med den socialpsykologiska utvecklingen av sociometrin. Dessa grenar har under sin utveckling allt mer börjat integreras i varandra (Borell & Johansson 1996: 9).

Det sociala nätverkets teoretiska uppbyggnad

Nätverkets struktur byggs upp av noder/aktörer, som i denna studie utgörs av individer. De sociala banden mellan dessa noder kallas för länkar. Det är denna relationella aspekt som studeras i nätverket (Borell & Johansson 1996: 14)³¹. Det finns två dominerande alternativ att se på ett nätverk. För det första kan man se nätverket ur ett sociocentristiskt perspektiv, med överblick över samtliga länkar och noder, och studera vad dessa åstadkommer för nätverket som helhet. Det andra alternativet, som denna studie har antagit, är det egocentristiska perspektivet där fokus istället hamnar på en enskild nods länkar (Borell & Johansson 1996: 15). Länkarna kan delas in i olika relationer eller former av sociala band av någon gemensam likhet: transaktionsrelationer som baserar sig på utbyte, instrumentella relationer som existerar för att uppfylla det bestämda syftet att få information och gränsgenomdragande relationer som grundar sig på ett gemensamt medlemskap till någon formell undergrupp, som att tillhöra samma nätgemenskap (community) på Internet utan att nödvändigtvis möta varandra där (Borell & Johansson 1996: 27).

Sociala nätverk som teori och metod

³⁰ Både studiens nätverksperspektiv och teknik för materialinsamling är inspirerad av Anette Skårners (2001) doktorsavhandling, som baserar sig på liknande forskningsfrågor och teoretiska ingångar för att studera narkotikamissbrukares sociala band och tillhörighet till sociala världar.

³¹ Ett socialt nätverk skiljer sig på så sätt från Pierre Bourdieus fältbegrepp, som snarare beskriver ett system av relationer mellan positioner inom ett fält och används för att beskriva fördelningen av stridbara tillgångar för individer (Broady 2002: 55).

Det finns tre synsätt på hur begreppet "sociala nätverk" ska användas i relation till teori och metod (Borell & Johansson 1996: 26). Det första synsättet menar att studiet av sociala nätverk inte kan skiljas mellan teori och metod, utan dess form ska studeras utifrån ett strukturanalytiskt perspektiv (Borell & Johansson 1996: 14). Det andra synsättet kritiserar strukturanalysens implementering i studiet av sociala nätverk och menar att ansatsen är teoretiskt underutvecklad och att för mycket fokus ligger på det sociala nätverkets determinerande struktur. Det tredje är det synsättet som antas av Borell och Johansson (1996), Skårner (2001) och denna studie. Detta synsätt menar att det sociala nätverksbegreppet är "tomt" och kan fyllas och anpassas efter det som forskaren är intresserad av att studera, oavsett om det är en kvalitativ eller kvantitativ ansats (Borell & Johansson 1996: 26). Nedan kommer det sociala nätverket att göras mätbart med konstruktionen av interaktionella och morfologiska karaktäristika. Det förstnämnda studerar det sociala nätverkets kvalitéer och det sistnämnda dess struktur.

Morfologiska karaktäristika

Respondent och forskare skapar tillsammans en ögonblicksbild av det sociala nätverket. *Storleken* på ett socialt nätverk baserar sig på de kriterier som forskaren lägger fram för respondenten att tolka. *Tätheten* i ett socialt nätverk, är graden av sammanlänkning mellan moderna/individerna, ett förhållande mellan antalet möjliga och det faktiskt existerande antalet länkar/sociala band, och tätheten varierar mellan *tätt* och *glost*. Detta går inte att uppskatta utan att ha tillgång till *nätverkspoolen* varifrån urvalet sker (Borell & Johansson 1996: 19; Skårner 2001: 58). I den struktur som uppstår går det att urskilja *klickar* eller *kluster* av dels profana personer, men framförallt heliga signifikanta andra med starka sociala band, för att återanvända Durkheims (1976) uppdelning mellan det profana och heliga. En nod med många länkar i nätverket i relation till andra noder kallas *nexus*, motsatsen kallas för ett *isolat* (Skårner 2001: 58). Ett socialt nätverk är uppbyggt kring *sektorer*, där en eller flera sociala världar kan uppstå. I denna studie är det respondenten själv som delar in sitt sociala nätverk i platsbestämda sektorer där interaktion kan ske (Skårner 2001: 59). *Variation* beskriver hur differentierat det sociala nätverkets noder är på ett specifikt attribut, såsom kön (Skårner 2001: 59). Ett socialt band kan vara *multiplext* om den befinner sig "på Internet" och "utanför Internet", men användningen av begreppet är egentligen vidare än så och betyder att ett socialt band existerar i flera sektorer. Ett socialt band som bara existerar i en sektor är *uniplext* (Skårner 2001: 59).

Interaktionella karaktäristika

För att avgöra styrkan i ett socialt band beaktas den kombination av tid, emotionell intensitet, intimitet och reciprocitet som finns i det sociala bandet (Granovetter 1973: 1361). Detta kan urskiljas i tre interaktionella karaktäristika (se Skårner 2001: 59):

- *Varaktighet* är ett begrepp för att både tidsmässigt och historiskt studera det sociala bandets varaktighet.
- *Reciprocitet* är ett begrepp för att förstå ömsesidigheten i det sociala bandet, hur båda parter upplever det sociala bandet. Detta studeras utifrån respondentens perspektiv och handlar då snarast om den upplevda emotionella samstämdheten och resonansen i det sociala bandet (se Scheff 1990: 8; Chayko 2002: 66).
- *Intimitet och intensitet* är ett begrepp som beskriver det sociala bandets emotionella närhet eller distans, för denna studie befinner sig denna emotionella karaktäristika nära begreppet reciprocitet.

3.2. Förutsättningar för tillblivelsen av materialet

Under denna metoddel kommer de vetenskapsteoretiska utgångspunkterna att framföras tillsammans med hur materialet har bearbetats och analyserats, sedan följer de metodologiska, etiska och urvalsrelaterade överväganden som gjorts i anslutning till studien.

3.2.1. Vetenskapsteoretiska utgångspunkter

Studien har baserats på en hermeneutisk ansats. Detta betyder att för att bringa förståelse för de studerade sociala fenomenen så har en pendlande rörelse mellan del och helhet används. Detta har gjorts med antagandet att delen beror av helheten, och helheten av sina delar (Kvale 1997: 50). Den större helhet som frambringas beror av hur delarna tolkas av forskaren, vilket ska göras med en medvetenhet och stringens utifrån det teoretiska perspektiv som skapar helheten. Det sker även pendling mellan sökandet i förförståelsen och med det observerade för att finna en förståelse. Detta gör att hermeneutiken har en naturligt reflexiv karaktär, där förförståelsen inte går att bortse från utan tas med in i forskningen (Alvesson & Skoldberg 1994: 165). Den skapta helheten presenteras i denna resulterande forskningsrapport.

Detta hermeneutiska förfarande, så som det redovisats, befinner sig nära det Charles Pierce kallade för abduktion. Det innebär, som ovan nämnt, att pendla mellan förståelse och förförståelse, eller annorlunda uttryckt: det är en pendlande rörelse mellan den yttre induktionen (observation) och den inre deduktionen (föreställning). Denna pendling sker naturligt för alla individer, för forskare handlar det då om en stringent redovisning av resultat och analys, och resulterar i en upplevelse av kontext (Scheff 1990: 31, se även Sjöberg (red) 2003: 131). Som forskare handlar abduktion om att komma nära den intervjuade, att förstå den personens livsvärld utan att komma för nära och bli fångslad av den. Detta kräver distansering, som har skett genom bearbetning och analys. Distanseringen öppnar upp för ett rikare spektrum av associationer och tolkningar (Sjöberg (red) 2003: 194).

Intervjutillfället utgjordes av en utsträckning av flertalet mikromomentära situationer. Intervjun utfördes i en öppen domän, med flera vägar och val beroende på interaktionen, vilket gjorde intervjun unik och situationsbunden. Ett yttrande från respondenten har en dialogisk karaktär, vilket betyder att hänsyn måste tas för det retrospektiva och prospektiva förhållande som yttrandet befinner sig i, händelser som skett, sker, kommer att ske, och motsatsen: de händelser som inte inträffar. Detta utgör den förlängda kontexten (extended context), varigenom yttrandet alltid måste beaktas med en förståelse för intervjusituationen och individens upplevda konsekvenser av sitt handlande (Scheff 1990: 115). Detta baserar sig på uppfattningen av den sociala strukturen som en hermeneutisk babushkadocka, varje händelse befinner sig på en nivå, som är en del av en större helhet och utgör en helhet för mindre delar (Scheff 1990: 186). En sådan förståelse av den sociala strukturen bortser inte från att vissa händelser är med tillhandahållna teoretiska verktyg för opaka för att brytas ner i sina beståndsdelar³².

Transkriberingen var ett översättningsmoment för författaren, där det talade ordet tolkades till skriftspråk. Som översättare blev författaren företrädare för respondenten, precis som i respondenternas framställning i forskningsrapporten (Kvale 1997: 153). Element bestående av den koncentrerade meningen i det yttrade löstes ur det transkriberade materialet och

³² Enligt Turkles postmodernistiska uppfattning, utgör datorns upplevda och simulerade gränssnitt den yta som presenteras men som inte låter användaren direkt förstå det som händer på djupet på grund av dess opacitet (Turkle 1997: 54). Detta gör att utan teoretiska verktyg går det inte att förstå de olika upplösningssnivåer som existerar. Däri ligger skillnaden mellan den "vanliga" användaren av ett "system" och den som forskar om "systemet".

observationerna, för att tolkas efter de teoretiska utgångspunkterna och sättas i sitt sammanhang genom den hermeneutiska ansatsen (se Kvale 1997: 175-178).

Uppbringandet av en förståelse

Innan och efter intervjuerna utfördes icke-deltagande observationer av mötesplatser för ungdomar på Internet och Internetuppkopplade datorspel. Förutom detta förfarande återupprättade författaren själv kontakt med personer över Internet, efter ett två år långt uppehåll från datormedierad kommunikation. Innan intervjuerna utfördes ett minnesarbete av författarens egna erfarenheter kring syftet för studien (se Sjöberg (red) 2003: 107-128)³³. Diskursen kring rådande, framförallt sociologisk, forskning inom området beaktades genom läsning av tidigare studier, för att en eventuell mättnadspunkt inte förväntades nås. Detta har även gjorts för att ytterligare öppna upp möjligheterna för analytisk generalisering, det vill säga att kunna föra över empirin till en annan kontext (Kvale 1997: 210-211, se även Drisko 1997).

3.2.2. Överväganden angående studien

De beslut som fattas innan insamlandet av material sker är av stor vikt för det material forskaren får. Detta är i sin tur avgörande för de tolkningar som är möjliga att göra och för studiens analytiska generaliserbarhet och validitet, att studien studerar det som den avser (Kvale 1997: 210-211, 218, se även Drisko 1997). Här redovisas en del av det arbete som ligger bakom forskningsrapporten.

Urval

De kriterier som användes för att hitta respondenter var att personen skulle använda sig av Internet via bredband och vara i högstadietiden. Detta eftersom att studien koncentrerar sig på den nya generationens Internetanvändare.

Urvalet av respondenter baserade sig till en början på idén om att välja respondenter från en och samma skolklass för att belysa de sociala banden från flera olika perspektiv. Därför användes en klasslista och kontakt togs med slumpmässigt utvalda personer från klasslistan. Detta förfarande försatte studien i en situation där det inte var möjligt att få förtroende för att upprätta en intervju. Fortsatta ansträngningar hade kunnat resultera i en önskad ökad uppmärksamhet för studien. Därför genomfördes ett strategiskt urval hos författarens sociala nätverk, där det var lättare att etablera ett förtroende för intervjun. Likaså kunde personer i det närmsta sociala nätverket legitimeras kontakt med vänner till dem och därmed upprätta ett snöbollsurval. Det öppnade möjligheten att komma i kontakt med för författaren svaga sociala band (se Granovetter 1973). Tillvägagångssättet resulterade i tre respondenter, två personer från författarens sociala nätverk samt en vän till en av dessa personer.

Fördelen var det förtroende som uppstod för studien och författaren. Nackdelen var att de redan etablerade sociala banden skulle leda till ett behov hos respondenterna att bibehålla sitt etablerade ansikte. Därför var det viktigt att skapa en trygg och "avväpnande" atmosfär, där

³³ Minnesarbete användes alltså som en metod för förarbete till studien genom att beakta personliga erfarenheter (se Sjöberg (red) 2003: 107-128). Författarens egna erfarenheter kommunicerades med ytterligare en annan persons erfarenheter, där de jämfördes och analyserades. Det blev på så sätt till en berikande metod för att upprätta en medveten förståelse och kunna få möjlighet att pröva dess giltighet. Denna okonventionella metod påminner om Scheffs förslag att använda total association för problemlösning. En associationsform som öppnar upp för de närliggande kopplingarna till det logiska. Detta tillåtande och laterala tänkande som tidigare nämnts är egentligen något naturligt för individen, som genom sin abducerande praktik skapar sådana common-sense kopplingar dagligen, trots att de ofta förkastas av logiken (Scheff 1990: 52, 60). Denna totala association skulle kunna leda till "serendipity", att finna något nytt som forskaren inte direkt letat efter (Liedman 2001: 223).

aktivt deltagande med nätverkskartor och med öppenhet kunde skapa ett fungerande samspel. Detta underlättade även det bias som skulle kunna uppstå med "känsliga" frågor. På så sätt har författaren försökt att studera det som har avsetts.

Tre metodologiska överväganden

I övervägningen om intervjun skulle ske på Internet eller inte, föreföll det sistnämnda alternativet vara det som bäst lämpade sig för studien. Detta på grund av den kvalitativa ansatsen, och försöket att förstå individen bortom de begränsningar som Internet besitter för social interaktion. Det finns givetvis fördelar med att utföra en intervju på Internet, som möjligheten att uppleva mer anonymitet och stärka de etiska kraven.

Det andra övervägandet för intervjustudien var om videokamera eller bandspelare skulle användas. Videokamera skulle lättare fånga upp de icke-verbala markörerna i samspelen, de som inte förnams och antecknades vid inspelning med bandspelare. Bandspelare och observation valdes dock, eftersom videokameran åtminstone till en början skulle kunna uppfattas som det Karl Marx kallade för en fetisch, förtingligad med övernaturliga egenskaper. En videokamera skulle då öka maktasymmetrin mellan respondent och forskare (Trost 1997: 68). Maktasymmetrin är ofrånkomlig men får inte bli obehaglig.

Det tredje övervägandet handlade om var intervjun skulle genomföras. Utifrån uppfattningen om att en trygg atmosfär skapas i en bekant och tillåtande omgivning fick respondenterna i stor utsträckning själva påverka var och när intervjun skulle äga rum (Trost 1997: 42). Intervjuerna med Martin och Sara skedde hemma hos dem, intervjun med Leo ägde rum hemma hos Martin. Samtliga intervjuer upplevdes vara avslappnade och atmosfären var tillåtande, vilket möjliggjorde att tystnaden kunde få "tala" och respondenterna kunde ta sig tid att svara på frågorna och associera vidare på dem.

Etiska överväganden

Före intervjustudien fick föräldrarna till de intervjuade ungdomarna ett informationsblad om intervjustudien. På detta informationsblad gick det att läsa att det insamlade materialet skulle behandlas konfidentiellt och att barnet skulle anonymiseras i forskningsrapporten och att det var frivilligt att delta i intervjustudien. Detta avslutades med ett skriftligt samtycke från föräldrarna för ungdomarnas deltagande (se bilaga 3). Respondenterna fick samma information på ett separat brev riktat till dem (se bilaga 4).

Innan intervjun sattes igång fick respondenterna återigen samma information som givits i informationsbladet, samt hur det praktiska tillvägagångssättet skulle ske, det vill säga maskering av namn och att platsangivelser och liknande skulle bytas ut. Detta skedde för att ge respondenterna ytterligare trygghet i intervjustudien.

3.3. Intervjutekniska hjälpmedel

Under denna metoddel beskrivs hur en nätverkskarta och en intervjuguide har konstruerats samt en diskussion kring några viktiga operationaliseringar som gjorts. För att studera mikrovärlden och dess skiftningar behövs inte ett teleskop som studerar kvantiteter, utan ett mikroskop som ser till kvaliteters nyanser och ibland nyansernas nyans (Scheff 1990: 28). Det handlar om att se mönster och förstå individerna som upplever det som ska studeras (Trost 1997: 16). De intervjutekniska hjälpmedlens reliabilitet finner sig i att de tidigare har använts och fungerat under liknande omständigheter (se Skårner 2001). Men självklart har nya tillägg gjorts för att anpassas efter denna studie.

Intervjuguiden

Intervjuguiden var semistrukturerad genom att innefatta öppna frågorna utan bestämda svarsalternativ. Förförståelsen gjorde gällande att en stor del av respondenternas vardag utspelar sig i skolan, vilket togs fasta på i både intervjuguiden och de personliga breven till förälder respektive respondent. Det var inga förutsättningslösa intervjuer, utan de baserade sig i stor utsträckning på standardiserade frågor som förekom i samtliga intervjuer. Uppföljningsfrågorna var ostandardiserade, de skapades i den pågående interaktionen och efter respondentens associationsbanor (Trost 1997: 34). På så sätt fungerade de ostandardiserade frågorna som ett sätt för forskaren att pröva sin tolkning, för att nå en förståelse av den intervjuades livsvärld (Kvale 1997: 34).

Nätverkskartan

För att beskriva respondentens sociala nätverk, och de två sociala delnätverken ”på Internet” och ”utanför Internet” upprättades två egocentrerade nätverkskartor per respondent. En nätverkskarta är ett intervjutekniskt instrument för att visualisera de sociala banden för respondenten och för forskaren. Respondenten ombedes att ange de personer som spelar roll i dennes liv, för att därefter sätta in dem i nätverkskartan efter hur stor roll personerna spelar för respondenten, positivt som negativt³⁴. Detta åskådliggörs med ett avstånd från mitten av nätverkskartan (se bilaga 2). Därefter anges vilka personerna på nätverkskartan som är förbundna till varandra³⁵. Detta skapar ett intervjuunderlag för närmare beskrivning av de kvalitéer som de sociala banden besitter. Därför är en nätverkskarta inte statisk, utan kan komma att förändras under intervjuens gång, vilket den gjorde under intervjuerna. En nätverkskarta blir på så vis ett illustrativt sätt att subjektivt avgränsa och fånga verkligheten i flykten.

Uppdelningen av nätverkskartan i sektorer är förenat med vissa risker. Förutom att det är en subjektiv bedömning av forskningsfrågorna, en bedömning som inte behöver motsvara det forskaren ämnar studera, så kan respondenten känna sig tvungen att fylla i alla sektorer, oavsett om de angivna sociala banden verkligen spelar roll. Det sociala nätverket kan således utsättas för idealisering, så som respondenten skulle vilja att det såg ut (se Rubin 1987: 18, 30). En sådan medveten idealisering bygger på en förnekelse av de verkliga förhållandena och är således ett uttryck för skam (se Scheff 1990: 133).

Ytterligare operationaliseringar

Operationaliseringen av studiens begrepp till intervjuguiden har i den mån det är möjligt försökt att anpassas efter den för respondenternas ålder förväntade ordförståelsen.

De sociala bandens emotionella och kognitiva upplevelse har i den övergripande parapyoperationaliseringen fått representera hur ”stor roll” en individ spelar, och har resulterat i ett uppskattat avstånd på en nätverkskarta. Skårner menar att ”spelar roll” är ett öppet ord som inkluderar både positivt och negativt betydelsefulla sociala band (Skårner 2001: 35). Detta kompletterades med mer ingående frågor om de sociala bandens kvalitativa innehåll. Chayko förordade att legitimera respondenten att uttrycka sig om förekomsten av sociomentala band, vilket även författaren gjorde (Chayko 2002: 163). Emotionerna stolthet

³⁴ Genom denna frivillighet och studiens upplägg med viss fokusering på skolan och Internet kommer inte socialt tillskrivna relationer nödvändigtvis att beaktas av respondenten. Snarare kommer vänskapsrelationer anges, vars svaghet och styrka just är dess frivillighet (Rubin 1987: 76-77). Det är just vänskapsrelationer som är den vanligaste formen för det sociala bandet som existerar på Internet (Park & Roberts 1998).

³⁵ Redovisningen av dessa sammanlänknings kommer att ske deskriptivt.

och skam ansågs behöva komma fram naturligt i interaktionen genom en tillåtande atmosfär och operationaliserades inte i intervjuguiden eller nätverkskartan.

Uppdelningen mellan ”på Internet” och ”utanför Internet” var en analytisk operationalisering, baserat på övergripande medium för kommunikation, där de av respondenten angivna sektorerna gjorde en ytterligare operationalisering. Därav kunde de två sociala delnätverken och sektorerna i vissa fall innehålla en eller flera sociala världar. På så sätt möjliggjorde det en jämförelse av de sociala banden mellan olika sociala världar baserat på kommunikationsmedium och kommunikationsomgivning. Dessa sektorer och de två sociala delnätverken tillskrevs inget normerande värde från forskaren, utan det var upp till respondenten att avgöra sådana distinktioner.

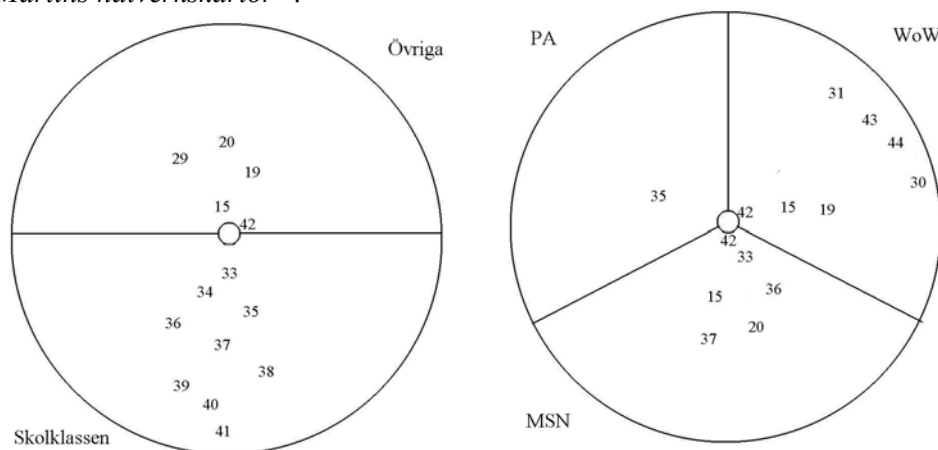
4. Analys

Analysavsnittet inleds med en genomgång och tolkning av respondenternas sociala nätverk. En kort presentation av respondenterna och av de sektorer som baseras på Internet samt en översiktlig statistisk redovisning i illustrativt syfte av nätverkskartorna finns under bilaga 5. Detta följs upp av en detaljerad analys som bygger på en uppdelning mellan uniplexa och multiplexa sociala band. De uniplexa sociala banden är de som existerar antingen på Internet eller utanför Internet. För denna uppdelning är de multiplexa sociala banden de som existerar både på och utanför Internet.

4.1. Det sociala nätverket

4.1.1. Martin

Figur2. Martins nätverkskartor³⁶.



³⁶ Nätverkskartorna till vänster symboliserar det sociala nätverket ”utanför Internet”, nätverkskartorna till höger symboliserar det sociala nätverket ”på Internet”. Siffrorna används i nätverkskartorna för att särskilja och identifiera olika personer, således är siffrorna konstruerade i efterhand. Ju närmare mitten en siffra/person befinner sig desto ”större roll” spelar personen. Avgränsningarna i nätverkskartorna utgör olika sektorer angivna av respondenten. Notera att samma nummer då kan förekomma i flera sektorer och både i den vänstra och högra nätverkskartan. För att se vad sektorernas förkortningar står för att se bilaga 5. För att ytterligare förtydliga nätverkskartorna har ett system med symboler utvecklats.

Symboler som används för att förtydliga nätverkskartorna:

□○ = tjej/kille finns enbart i den givna nätverkskartan (*uniplex*)

▣▣ = tjej/kille finns i båda nätverkskartorna (*multiplex*)

▣○ = tjej/kille finns i flera sektorer inom samma nätverkskarta (multiplex inom nätverkskartan)

▣▣ = tjej/kille finns i flera sektorer och i båda nätverkskartorna (multiplex inom och mellan nätverkskartorna)

Övriga: 20 29 19 15 42 |
Skolklassen: 33 34 35 36
37 38 39 40 41 |

PA: 35 |
WoW: 42 15 19 31 43 44 30 |
MSN: 42 33 15 36 37 20 |

Sektorerna utanför Internet

Dessa sektorer utgörs av "skolklassen" och "övriga". Under den sistnämnda sektorn hamnar de personer som Martin brukar träffa på volleybollen och andra personer som han träffar utanför Internet.

Skolklassen

Martin talar om skolklassen som "inte direkt" uppdelad mellan tjejer och killar: "ingen har egentligen någonting emot någon" och "alla känner alla", det är således ett *tätt* nätverk ur Martins sociocentristiska perspektiv. Martin upplever att inte alla 29 personer i klassen spelar lika stor roll för honom, vilket gör nätverket *glesare* per det kriteriet³⁷. "Killgänget" är ett *kluster* av *signifikanta andra* (33-35, 38-41), de är bara dem han "är med" och de "håller ihop", säger Martin. På rasterna går de alltid tillsammans till en närbelägen mindre matbutik. Annars är det två tjejer i klassen (36) och (37) som spelar roll i skolklassen, vilket gör att det sociala nätverket i denna sektor har låg könsmässig *variation*. Relationerna till dem beskrivs som "bara vänner" och "bra kompisar". Martin menar att det inte finns tid för att bygga på det sociala bandet med tjejerna i skolan på grund av de korta rasterna, som han spenderar med killarna i klassen. På så vis är den tidsmässiga *varaktigheten* i de sociala banden till tjejerna framförallt belägen utanför skolan, där de sociala banden till dem upprätthålls.

Det starkaste sociala bandet, som även fungerar som ett *nexus*, i skolklassen är den med (33). Det var genom detta sociala band som Martin kunde etablera kontakt med de andra i killgänget. På frågan om hur Martin skulle beskriva denna relation, så beskriver han (33) som en person som har en "våldigt, våldigt, våldigt speciell humor", i en betydelse att han är annorlunda. De är "skratkompisar", som Martin beskriver det, men (33) är för oseriös för att kunna etablera ett *intimt och intensivt* emotionellt nära socialt band med. Denna skiljaktighet minskar deras *reciprocitet*.

Övriga

Dessa "övriga" personer är de som inte finns närvarande i skolklassen. Det är Leo (42) som spelar störst roll och som Martin har starkast socialt band till. Den långa historiska *varaktigheten* i relationen visar sig i att de har känt varandra sedan de var små och Martin säger att de gör allt tillsammans. Det kan exempelvis vara att sälja produkter för volleybollaget, prata i telefon, eller att spela datorspel tillsammans. Deras sociala band är så *reciprokt*, emotionellt samstämt och i resonans, att Martin upplever att Leo är en kopia av honom (se Scheff 1990: 8; Chayko 2002: 66). De är *uppslukade* i varandra, deras sociala band är så tätt och *underdifferentierad* att Martin upplever att de är en och samma person och försöker skriva in honom i mitten av nätverkskartan inom den ring där hans eget namn står, se bilaga 2 (Scheff 1990: 4). Leo är ett *nexus* för Martins sociala nätverk, det är genom honom han har lärt känna flertalet i volleybollaget som nu spelar roll för honom (15, 20). Han har även lärt känna Leos flickvän (29) genom honom. Han uppger att han enbart har kontakt med

³⁷ Det har tidigare nämnts att urvalet och beskrivningen av det valda sociala bandet sker ensidigt, med undantag för Leos och Martins sociala band. Detta urval är skapat av en subjektiv upplevelse om vad det innebär att en person "spelar roll" för respondenterna och kan då variera. Likaså är bedömningen om ett socialt nätverk är tätt eller gles baserat på antingen någon normerande riktlinje för vilken kategori den ska tillhöra, eller som i detta fall, om det är glesare/tätare än något som går att jämföra med. Detta för att ge en överblickande uppfattning om det sociala nätverkets struktur.

(29) på Internet, men paradoxalt nog förekommer hon bara i nätverkskartan för utanför Internet. Det kan vara så att Martin med detta "misstag" signalerar en idealisering av förekomsten av deras sociala band till att bara existera utanför Internet.

Det var på grund av Leo som Martin började spela volleyboll för ett halvår sedan, och det var där han lärde känna (15). Efter en träning frågade Martin efter hans MSN, varvid etablerandet av ett socialt band fortsatte där. Det som skulle ha kunnat hända, men som inte inträffade, var att de utbytte telefonnummer eller bestämde sig för att de skulle träffas hemma hos Martin eller liknande, vilket visar på vilken stor roll Internet spelar för Martins vardag. På frågan om hur relationen utvecklats svarar Martin att den "bara ploppade upp" på nätverkskartan, och det sociala bandet har därefter varit konstant, menar han.

Sektorerna på Internet

De för Martin främsta Internetmedierade platserna där social interaktion kan ske är World of Warcraft (WoW), Microsoft Network Messenger (MSN) och Playahead (PA). Det är WoW som betyder mest för Martin, men det går inte att vara lika personlig på WoW som på MSN. Playahead anser sig Martin inte använda i lika stor utsträckning som de övriga två.

World of Warcraft (WoW)

Det nära och starka sociala bandet till Leo (42) finns även på Internet. Martin menar att World of Warcraft inte skulle betyda någonting om inte Leo spelade tillsammans med honom och om hans avatar³⁸, som han även byggt ett emotionellt och socialt band till, inte existerade. Martin berättar att han och Leo ska ha tillgång till lika mycket pengar, vara på samma nivå och hjälpa varandra när den andra behöver hjälp i datorspelet.

Martin träffar en oräknelig mängd andra över datorspelet där sociomentala kontakter uppstår över det sociomentala planet som WoW är en del av. De som spelar roll och som Martin inte träffat utanför Internet spelar i samma lag (guild) som han leder. De binds samman i den sociala världen genom en gemensam tillhörighet till en mer formell, men frivilligt anslutning till ett och samma lag, och det är således *gränsgenomdragande relationer*. De utgör en triadisk sammanslutning till en gemensam "symbol" (se Durkheim 1976: 167; Chayko 2002: 61). Dessa personer är även *transaktionsrelationer* utan emotionell intensitet och intimitet. Detta manifesteras i beskrivningen av (31). Martin känner inte till så mycket om henne utanför Internet. Förutom det som hennes avatar representerar så vet han att hon är ett par år äldre än vad han är, kommer från ett annat nordiskt land och han vet lite om vad hon studerar. Han understryker att deras sociala band inte är av emotionell karaktär och att hans avatar får pengar av henne i datorspelet. Det är således deras Internetmedierade representationer i form av deras avatarer som har ett socialt band till varandra. Det är den gemensamma sociala världen inuti Internet och inte en gemensam social värld utanför Internet som förenar dem.

Microsoft network messenger (MSN)

På MSN existerar alla 18 personer från volleybollaget vilket gör att det sociala nätverket *tätt* med utgångspunkt från denna nätverkspool, men alla från volleybollaget spelar inte lika stor roll över MSN. Förutom dessa personer finns i programmet alla personer från skolklassen

³⁸ Ordet "avatar" kommer från indisk mytologi och kan härledas av sanskritiska ordet *avatār*. Detta ord betecknar en teori om gudars nedstigande på jorden och den följande, ofta mänskliga, inkarnation som guden intar. Denna inkarnation består inte av materiella komponenter som en människa gör utan av "andlig energi". Detta har blivit ett uttryck i samtiden för att beskriva den mänskliga representationen på Internet genom antingen en simulerad karaktär eller en faktisk representation av en fysiskt levande person. (<http://sv.wikipedia.org/wiki/Avatar>, 2007-04-24).

som Martin tror har MSN. Det starka sociala bandet till (33) upprepas på MSN, här pratar de dock mest om vad de gör i respektive persons datorspel. De möts inte lika mycket på MSN som i skolan, som med sin tidsmässiga *varaktighet* gör att det snarast är i skolan som deras sociala band utvecklas.

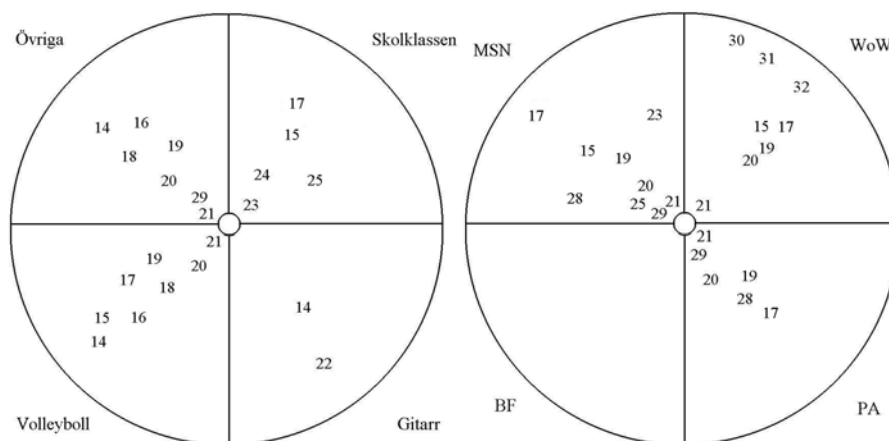
Martins Internetkontakt med (36) har resulterat i att han upplever att deras sociala band har stärkts, detta på grund av den gemensamma användningen och gemensamma tidsmässiga *varaktigheten* över MSN. Denna utveckling av det sociala bandet har kunna återföras på deras sociala band i skolan och förenat dessa. Deras sociala band ”på Internet” och ”utanför Internet” skiljer sig inte i emotionell *intimitet och intensitet*, menar Martin.

Playahead (PA)

Den knappa användningen av PA i jämförelse med övriga två sektorer för social interaktion har inte resulterat i etablerandet av så många sociala band där. Det är bara det sociala bandet till (35) som upprätthålls där, eftersom att (35) varken har MSN eller WoW.

4.1.2. Leo

Figur 3. Leos nätverkskarter.



Övriga: ○21, □29, ○20, ○19, ○18, ○16, ○14 |
 Skolklassen: ○23 ○24 □25 ○15 ○17 |
 Volleyboll: ○21, ○20, ○19, ○18, ○17, ○16, ○15, ○14 |
 Gitarr: ○14, ○22 |

PA: ○21 □29 ○20 ○19 □28 ○17 |
 WoW: ○21 ○20 ○19 ○15 ○17 □32 □31 ○30 |
 MSN: ○21 □29 □25 ○20 □28 ○19 ○15 ○23
 ○17 |

Sektorerna utanför Internet

De fyra sektorerna utanför Internet utgörs av ”skolklassen”, ”gitarr”, ”volleyboll” och ”övriga”. Den sistnämnda är en sektor för social interaktion som innefattar personer som Leo träffar utanför de andra tre sektorerna i andra sammanhang utanför Internet.

Skolklassen

Leo berättar att de allra flesta i skolklassen spelar roll för honom, men i olika utsträckning. Hans sociala nätverk är således *tätt* i skolklassen, men vissa *noders* sociala band i form av *länkar* är mer distanserade i relationen till honom. I likhet med Martin är det framförallt killarna i klassen som Leo brukar vara med. Det är (23) som spelar allra störst roll i skolan. Deras sociala band har en historisk *varaktighet*. De går till skolan tillsammans varje morgon och de har känt varandra sedan barnsben. Leo upplever att de inte pratar om ”privata saker” som skulle kunna göra deras sociala band mer *reciprokt*. Deras samtal kretsar kring vad de kommer att göra efter skolan.

De övriga killarna i klassen som Leo brukar vara med växlar. Den enda tjejen i denna sektor är (25), som egentligen går i en parallell skolklass, vilket gör sektorn till könsmässigt *lågt varierat*. De har en historiskt *varaktig* relation och har känt varandra sedan de var små. För henne kan han anförtra sig sina "privata" frågor, de upplever ett emotionellt *intim och intensivt* socialt band med hög emotionell och kognitiv *reciprocitet*.

Volleyboll

När Leo spelar volleyboll tycker han att lagkompisarnas betydelse flyter samman, alla blir en del av ett kollektiv. Leo menar att när spelarna i laget träffas under volleybollträningar och matcher, pratar de mest med varandra för att de måste. Det blir således under matcher och träningar *instrumentella relationer* mellan deltagarna i volleybollaget.

Gitarr

Då Leo är på sina gitarrlektioner träffar han två personer som spelar roll för honom. Han hälsar på dem och pratar med dem, men är där för att spela gitarr.

Övriga

Leos flickvän (29) utgör ett *isolat* i denna sektor, på hans nätverkskarta är hon inte förbunden till de övriga personerna i sektorn. De övriga personerna utgörs av de personer som Leo träffar utanför de schemalagda aktiviteter som de andra sektorerna utgör. Dessa personer existerar även i volleybollaget och utgör ett *kluster* av *signifikanta andra*. Precis som under sektorn för volleyboll är det Martin (21) som spelar störst roll.

Sektorer på Internet

Leos sektorer på Internet utgörs av World of Warcraft (WoW), Microsoft Network Messenger (MSN), Playahead (PA) och Battlefield (BF). Det är WoW som Leo tycker är roligast att syssla med och som tar mest tid på Internet. Det är MSN som används för den mer personliga kontakten med kompisar och för att prata om mer "privata" angelägenheter. PA används inte i lika stor utsträckning som MSN och WoW. BF använder han knappt längre. Leo har en nätverkspool på sammanlagt 70-80 av personer som han interagerar med på Internet och träffar utanför Internet ibland. Han känner även cirka 10 personer baserade på Internet. I förhållande till detta kan det redovisade sociala nätverket uppfattas som *glest*.

World of Warcraft (WoW)

På WoW spelar framförallt Leo tillsammans med Martin (21). De personer som hamnar i periferin (30-32) känner han inte utanför Internet. De spelar i samma spelvärld och är medlemmar i samma lag (guild). De är förbundna med varandra inom laget och utgör, precis som för Martins likadana sektor, ett *kluster*, men dock inte av signifikanta andra på grund av de svaga sociala banden med låg emotionell *intensitet och intimitet*. Precis som för Martin är (30-32) att beskriva som *gränsgenomdragande transaktionsrelationer*. Det är bara (20) som inte spelar i samma spelvärld som övriga personer i sektorn, och skulle enligt Leo spela större roll om han gjorde det.

Microsoft Network Messenger (MSN)

Leos nära sociala band till (23) i skolklassen är svagare på Internet, där (23) utgör ett *isolat* i förhållande till Leos sociala nätverk. Det kan förklaras med den korta tidsmässiga *varaktigheten* på Internet. De spelar inte samma datorspel över Internet och (23) är sällan inloggad på MSN. Precis som utanför Internet talar de med varandra om vad de ska göra när de inte är på Internet.

Playahead (PA)

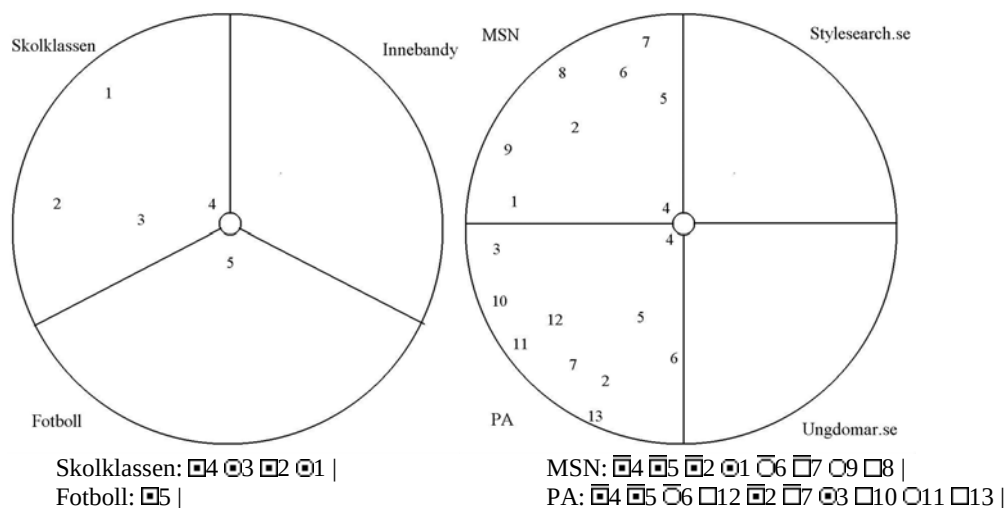
Trots att Leo inte kommunicerar så mycket med Martin (21) på PA och det sociala bandet där har en *låg tidsmässig* och *historisk varaktighet* spelar Martin ändå störst roll. Tjänsten används för att skicka gästboksinslag till varandra innehållande information om WoW.

Battlefield (BF)

Leo använder datorspelet mer sällan och de sociala banden där har upphört att existera.

4.1.3. Sara

Figur 4. Saras nätverkskartor.



Sektorerna utanför Internet

Sara uppger tre betydelsefulla sektorer för social interaktion utanför Internet, "skolklassen", "fotboll" och "innebandy". Det är skolklassen och skolan som är nätverkspoolen för Saras sociala band. I sektorerna fotboll och innebandy upplever sig Sara inte att ha några sociala band som spelar roll, med (5) som undantag.

Skolklassen

De som spelar roll i skolklassen är (1, 2, 3, 4), men Sara brukar även vara med (6, 8, 11, 12) på rasterna i skolan. Saras skolklass består av 28 personer, vilket medför att hennes urval av sociala band gör det sociala nätverket *glost* i förhållande till den totala nätverkspoolen.

Det sociala band som spelar störst roll i skolan är det med (4). Sara upplever att hon är bästa vän med henne, det är en *reciprokt* socialt band menar Sara. För det mesta drar de skämt med varandra, men utav sitt ömsesidiga förtroende för varandra kan de även tala om mer personliga angelägenheter.

Den person som Sara brukar vara med mest på rasterna är (3). De pratar och skämtar med varandra, och spelar fotboll på rasterna, med det är inte så mycket personliga ämnen som ventileras.

Fotboll

I denna sektor är de bara (5) som spelar roll, hon går även i en parallell skolklass till Sara.

Sektorer på Internet

Saras sektorer på Internet är Microsoft Network Messenger (MSN), Playahead (PA), ungdomar.se och stylesearch.se. Det är MSN som är mest betydelsefull för Sara. Hon menar att på MSN kan hon vara som mest intim med andra personer och att den relativt höga hastigheten i utbytet av meddelanden gör tjänsten än mer betydelsefull. Därefter är det PA som spelar näst störst roll. Sara upplever att fördelen med PA i förhållande till MSN är den asynkrona kommunikationen. Hon får genom Internet som medium och uppbyggnaden i PAs konversationssystem med gästboksinslägg möjlighet att upprätthålla flera konversationer i olika ämnen med samma person. Detta är inte möjligt med den kvasisynkrona kommunikationen över MSN där flera konversationstrådar inte kan skapas, vilket ett nytt gästboksinslägg gör möjligt. På ungdomar.se är hon en anonym medlem under ett pseudonym. Hon besöker sidan för att få information om vad jämnåriga har för åsikter i frågor som hon är intresserad av, såsom homosexualitet. Forumet på stylesearch.se används i samma syfte men inriktat på andra för Sara intressanta frågor som hon söker svar på, till exempel vad det finns för fungerande hudvårdsprodukter.

Microsoft network messenger (MSN)

Sara tycker att (1) har en konstig personlighet, eftersom han aldrig svarar på några frågor. Den emotionella *intensiteten* och *intimiteten* är svag och det finns ingen nämnvärd *reciprocitet* i det sociala bandet. Sara litar inte på honom, och skulle inte kunna behandla ”privata” frågor tillsammans med honom, eftersom hon tror att han skulle berätta vidare. Sara upplever att (1) oftare svarar på frågor över MSN än i skolan, vilket gör att deras sociala band över Internet är starkare. Han är i det närmaste *isolerad* och *överdifferentierad* från klustret av andra, eftersom han inte uppfyller Saras eller de andra i skolklassens emotionella behov (Scheff 1990: 4).

Det sociala bandet till (4) uppstod först på Internet innan det uppstod som nära i skolklassen. Den emotionella *intensiteten* och *intimiteten* ökade på Internet ungefär samtidigt som det sociala bandet i skolklassen började ta samma form.

Playahead (PA)

Det sociala band som är mest distanserat i denna sektor är det till (13). Sara upplever att de egentligen inte är vänner med varandra och de umgås inte alls med varandra i skolan. Det existerar ingen större *reciprocitet* och emotionell *intensitet* och *intimitet*. Anledningen till att det över huvudtaget existerar är för att Sara ibland vill ha information ifrån (13). Det är således en *instrumentell relation*, som baserar sig på det bestämda syftet att utbyta information.

Det sociala bandet till (12) är starkare på Internet än utanför Internet. Deras relation till varandra över Internet har en högre tidsmässig *varaktighet* och Sara upplever att de har mer roligt på Internet. Detta eftersom (12) inte delar samma umgängeskrets som Sara i skolklassen.

Det finns flera personer som Sara inte upplever sig ha en *reciprocitet* till i sitt sociala band till dem. Förutom (1) så är även det sociala bandet till (3) och (2) sådant att det inte finns någon emotionell samstämdhet eller resonans (Scheff 1990: 8; Chayko 2002: 66). Sara menar att hon inte kan lita på (2) över Internet, hon är ”allmänt lömsk” och Sara menar att hon är mer hanterlig över Internet, men att Sara oftare blir irriterad på henne där. Detta liknar det sociala bandet till (12), som hon i större utsträckning tycker om och har ett starkare socialt band till utanför Internet än på Internet. Detta kan tolkas som att olika egenskaper förstärks och

försvagas på och utanför Internet, beroende på omständigheter kring var det sociala bandet befinner sig.

4.2. De uniplexa sociala banden

För Leo var MSN den mest emotionellt betydelsefulla tjänsten för kommunikation över Internet och han menar att det enbart existerar multiplexa sociala band inlagda i programmet. Det betyder att alla dessa personer har Leo även träffat utanför Internet, vilket visar sig vara en sanning med modifikation. På frågan om vilka han träffar på Internet men inte utanför Internet nämner han personer från sitt lag på WoW, men även andra som han träffar på MSN³⁹.

L ... och sen om man kanske *råkar* "adda" någon man inte träffat utanför Internet på MSN.

H Råkar?

L Man snackar och blir lite kompis.

H Har det inträffat någon gång att du gjort det?

L Ja, en gång, men vi snackar inte så mycket längre.

Leo försöker att dölja sin skam bakom ordet "råkar", att han lade till en person i programmet oavsiktlig. Det är en intensiv *öppen odifferentierad skam* som döljer sig bakom detta ord (Scheff 1990: 15, 87). Han vill inte erkänna eller tillkännage att han genom aktivt handlande lade till personen i programmet. För att bli en legitimerad deltagare i programmet ska det redan existera ett socialt band till personen utanför Internet, det vill säga det sociala bandet ska vara multiplext. Dessa redan etablerade multiplexa sociala band har privilegiet att lättare än de uniplexa utvecklas med hjälp av MSN. Leo menar hemlighetsfullt att om personen skickar en bild på sig själv blir den en legitimerad deltagare, vilket insinuerar att det har hänt men att han inte berättar om det. Uppvisandet av fotografier för varandra har i tidigare studier visat att det initialt stärker det uniplexa sociala bandet (Walther, Slovacek & Tidwell 2001).

Samtliga respondenter upplever att de inte kan lita på dem som de aldrig träffat utanför Internet då de talar med dem på Internet, att det föreligger en risk för bedrägliga självpresentationer som inte stämmer överens med vilka de är utanför Internet⁴⁰. Bedrägliga självpresentationer använder sig samtliga respondenter strategiskt av. Martin ljugar för medspelare i WoW för att utveckla sin avatar och ser till att han aldrig träffar dem igen i spelet, ett inte förväntat kommande möte har, som tidigare nämnts, stor betydelse för att kunna visa ett missvisande ansikte (Goffman 1970: 13, se även Gibbs, Ellison & Heino 2006). Leo har en bedräglig självpresentation mot personer han inte träffar utanför Internet. Han brukar vara "kaxigare" än vad han annars är utanför Internet. Leo menar att den uteblivna fysiska direktkontakten gör detta möjligt, detta blir ett sätt för honom att vara så som han skulle vilja vara (se Turkle 1997: 227). Den uteblivna fysiska direktkontakten gör att han upplever att han lättare kan avslöja andra deltagares missvisande ansikte, om han till exempel upptäcker att de ljugar. Detta tyder på att det existerar ett nytt sätt att förhålla sig till varandras ansikten på Internet.

Upplevelsen av stolthet i en social värld på Internet

³⁹ I redovisningen av konversationer från intervjuerna så står "H" för författaren och den andra bokstaven, i det här fallet "L", står för den person som intervjuas. Den text som står inom parantes är även något som författaren säger. Intervjutexten har förtydligats och redigeringen av det talade till skriftspråklig form har utelämnat pauser, repetitioner och liknande.

⁴⁰ Bedrägliga självpresentationen förekommer även utanför Internet (se Goffman 2000).

Både för Martin och Leo utgör WoW en totalt sett mycket betydelsefull social värld. Som i andra sociala världar finns det speciella karriärvägar för att utöka en medlems status (Shibutani 1955: 567).

M Jag är guildmaster, det betyder att jag leder ett helt guild⁴¹, så jag åker runt och hjälper alla som behöver hjälp i guilden. Så att alla ska känna att det är ett bra guild, så att vi blir ett stort guild. Då kan jag bli känd och kan tigga pengar av folk. Om jag behöver pengar så är det bara att låna, för att jag är på level 35. Annars finns det folk i guilden, som man kan låna pengar av och få pengar av. Det är typ jättemånga från typ Holland, England, Tyskland, Danmark och Norge, så finns det vissa som typ är från Frankrike, asså det finns massor av olika saker.

Martin klättrar på den för spelet existerande karriärstegen, och med sin, enligt honom, högt ansedda position och de sociala band som han därmed får möjlighet att knyta an upplever han *stolthet* över sig själv och sin avatar. Denna stolthet stärker de existerande *sociala banden* inte bara till den sociala världen och till hans avatar utan även till de personer som ingår i den sociala världen (Scheff 1990: 15, se Goffman 1970: 13-14).

Sara berättade att ett etablerat socialt band på Internet kan upplevas med stolthet om den andra personen har hög status i hennes *referensgrupp* bestående av skolklassen utanför Internet. Detta visar att det inte med nödvändighet är förenat med skam att etablera ett socialt band på Internet, det kan bero på vilka sociala band som referensgruppens perspektiv legitimerar (se Shibutani 1955: 563).

4.2.1. De uniplexa sociala bandens övergång till att bli multiplexa sociala band

Leo lärde känna en person från Martins klass på Internet. När de av en tillfällighet träffade varandra vid Martins skola undvek de varandras blickar och "hälsade inte riktigt" på varandra.

H Har du lärt känna någon på Internet som du sedan lärt känna "offline"?

L Ja, jo, någon i Martins klass, som jag kände först på Internet och som jag sen träffa utanför Internet, men vi är inte bra kompisar alls.

H Men hur kändes det då att gå ifrån Internet till "offline"?

L Spänt och så.

H Hur menar du då, "spänt"?

L Man hälsar inte riktigt, vi såg varandra, när jag var och väntade på Martin utanför skolan och hälsade inte riktigt.

H Fast det skulle ni ha gjort på Internet?

L Ja, jo, ja.

H Varför tror du att den situationen uppstod?

L Jag vet inte, för att man aldrig har träffats förut, lite chockad att typ träffas eller lite nervös.

H Men ni har ju trots allt träffats på Internet?

L Det är inte riktigt samma sak.

Detta var en skamsituation för Leo, som gav upphov till ett hot mot det sociala band som Leo och den andra personen upprättat tillsammans på Internet. Situationen kan beskrivas i termer av en *öppen odifferentierad skam*, de undvek båda varandras blickar och var inte förmögna att i situationen reproducera det sociala band som de skapat på Internet (se Scheff 1990: 15).

Det tyder på att tillfället gav upphov till en *trippel spiral* av skam. Leo upplevde det skamligt att träffa den andra personen utanför Internet samtidigt som de båda undvek varandras blickar och inte hälsade på varandra och signalerade därmed skamkänslor. Skammen förmedlades

⁴¹ "Guild" kan som tidigare nämnts liknas vid ett lag som spelar tillsammans i WoW, och att vara "guildmaster" är då att vara lagledare, en ytterst fördelaktig position visar det sig.

mellan dem, ingen ville ta ansvar för den uppkomna skamsituationen utan i sin interaktion undvek de den helt och hållet (Scheff 1990: 18, 84). Detta resulterade i att båda förlorade sina ansikten (Goffman 1970: 14, 89). Dessutom bröt de mot konventionella hälsningsceremonier, som används för att signalera att det sociala bandet är intakt (Goffman 1970: 40-41). De hade över Internet kunnat umgås och hälsade och tog avsked av varandra. När de nu inte hälsade eller tog avsked från varandra, skadades deras sociala band och med detta i bagaget vet de inte vad de ska förvänta sig av nästa situation då de träffas igen. Detta skulle kunna vara en anledning till att detta sociala band inte spelar roll och därmed inte presenteras i Leos nätverkskartor.

Det finns enligt Leo en skillnad mellan olika intima sociala band som skapats via Internet, och är beroende av vad det är för typ av socialt band som bildats.

H Vad skulle dina kompisar tycka om du skapade en nära relation till en person bara över Internet?

L Kompisarna kan ju tycka att det är konstigt om man träffar någon och blir tillsammans via Internet, det behöver ju inte vara konstigt, men om man skulle bli bra kompis med någon över Internet så tror jag att man inte skulle vara tönt eller konstig eller så.

H Kan du utveckla lite mer, jag förstår inte riktigt.

L Okej, om jag blir kompis med någon, bra kompis, så tror jag inte att någon skulle tycka det var konstigt eller något sånt, men om jag skulle bli tillsammans med någon på Internet så tror jag att det skulle bli lite konstiga tankar, "det kan man väl inte bli" och sånt.

H Ja, varför tror du att de skulle uppfatta det så?

L Liksom aldrig träffats, eller något sånt, man vet inte ens om det är någon riktig person, det kan vara någon pedofil eller nåt sånt.

Leo föreställer sig att hans kompisar skulle ställa sig negativa till om han blev ihop med någon över Internet. Detta tyder på en *negativ värdering av självet* genom spegeljaget och dess föreställda andra, och han förhåller sig till deras förväntade och normerande inställning till sådana sociala band (Scheff 1990: 71, 82). Leo rättar sig efter detta, och försöker bevara sitt *ansikte* (Goffman 1970: 36). Senare under intervjun visar det sig att han faktiskt blivit ihop med sin flickvän med hjälp av Internet.

H Har du utökat antalet personer som du känner utanför Internet med hjälp av Internet?

L Ja, i början var jag inte så himla bra kompis med (25), (mm) sen så snacka vi ganska mycket på Internet, så blev vi bättre kompisar, samma sak med (20), (mm) och min flickvän (29) också, jag lärde känna henne först på Internet (mm), eller vi hade träffats och sånt.

Här uppstår en situation där Leo berättar att han trots allt lärde känna sin flickvän via Internet. Detta tyder på att han går rakt emot de föreställda normer som hans kompisar har. Här uppstår en utdragen *förbisedd skam* (Scheff 1990: 15). Leo försöker snabbt rädda sitt *ansikte* efter denna "felsägning", han legitimerar deras relation med att säga att de "hade träffats och sånt" utanför Internet, som är ett oerhört snabbt korrekturförfarande i förhållande till det andra som sades (Goffman 1970: 19). Detta visar på att det är en mer tillåten övergång för ett emotionellt betydelsefullt socialt band att gå från utanför Internet till på Internet än från på Internet till utanför Internet.

När Martin blir tillfrågad om han utökat antalet personer som han känner utanför Internet med hjälp av Internet svarar han, "nä, vet inte, det tror jag inte, jo kanske, säkert nån". Efter detta uttalande konstaterar han snabbt att han lärt känna (20) via Internet, men Martin agerar återigen kvickt och berättar att de träffas på träningen ibland och att de träffades bara någon vecka efter att de lärt känna varandra via MSN. Samtidigt upprepar han tre gånger på kort tid (kursiverad stil) att han lärt känna honom via Leo:

H Har du utökat antalet personer som du känner ”offline” med hjälp av Internet?

M Nä, jag vet inte, det tror jag inte, jo kanske, säkert nån.

H Vem då?

M (20) tror jag.

...

M Vi träffas lite på träningen ibland.

H Men hur har det kunnat utvecklas så?

M *Via Leo*

...

H Träffade du honom först på Internet?

M Ja via *Leo*

...

H Ja, kände du på något sätt, eller vad kände du när du skulle träffa honom?

M Inget speciellt, en av *Leos bra kompisar*

Först försöker Martin att framstå som osäker men efter frågan ”vem då?”, kommer svaret snabbt. Därefter följer en *förbisedd skam*, genom en tvångsmässig upprepning av att legitimera det sociala bandet genom att referera till Leo som upphovsman till det sociala bandet, och inte Internet (Scheff 1990: 15).

Internets textbaserade datormedierade kommunikation har låg social informationsrikedom, av sin form som nerkyllt hett medium. De tillgängliga informationskanalerna kan med lite längre tid skapa ett emotionellt samstämt och i resonans socialt band (Walther 1992: 69; Walther, Slovacek & Tidwell 2001: 108-109, se även Chan & Cheng 2004; Gibbs, Ellison & Heino 2006)⁴². Respondenterna har enbart skapat sociala band på Internet till personer som de har haft för avsikt att någon gång träffa utanför Internet. Martin berättar att han utan problem har frågat personer i skolklassen och i volleybollen om han kan få lägga in dem på hans MSN (som 15). Detta har varit ett äkthetsbevis för sociala band, en möjlighet att få övergå till det mer privata och privilegierade MSN. Övergången har betraktats med stolthet som stärkt deras sociala band, exempelvis är (15) en av de starkaste sociala banden i Martins sociala nätverk.

4.3. De multiplexa sociala banden

Överlag så överensstämmer de sociala banden ”på Internet” och ”utanför Internet”, men det är framförallt de starkaste sociala banden som återkommer i båda nätverkskartorna. Tidigare studier har visat att Internet kan förstärka det sociala bandet utanför Internet, vilket verkar vara fallet för respondenterna (Wellman, Quan Hasse, Witte & Hampton 2001; Wellman & Hampton 2003). Samtliga respondenter menar spontant att det skulle vara möjligt att någon de kände skulle bli accepterad för att ha etablerat ett nära socialt band till någon som den personen inte har ett likartat socialt band till utanför Internet. Men, detta resonemang har även samtliga respondenter invändningar emot.

Martin och Sara kommer efter en kort tids övervägande fram till att det trots allt inte är möjligt att etablera två skilda sociala band. Denna diskrepans skulle leda till en *skamsituation* och hota *ansiktet*, inte bara för dem som förenas av det sociala bandet utan för samtliga inblandade som försöker rädda de hotade ansiktena (Scheff 1990: 18, 84; Goffman 1970: 16). Sara menar att hon skulle kunna klara av denna diskrepans, för hon skulle inte bry sig om de andras föreställda eller faktiska normer i perspektivet på hennes divergenta sociala band. När

⁴² Detta skiljer det sig från det som Chayko menar med att det räcker med att titta på någon för att möjligheten att det ska bildas en nära relation (Chayko 2002: 14). Det är kanske gäller för televisionen där individen förnimmer en högre informationsrikedom, detta skiljer, som nämnts, sig från den textbaserade datormedierade kommunikationen..

Sara säger att hon inte skulle "bry sig" om vad de andra i skolklassen tycker om det, så tyder det på att det finns föreställningar om att sociala band ska vara konvergenta.

Sara använder sig, som tidigare nämnts, av möjligheten att inta ett pseudonym på Internet när hon besöker stylesearch.se och ungdomar.se för att undvika sina multiplexa sociala band. Detta gör hon för att bevara sitt etablerade *ansikte* gentemot sina skolklasskamrater, eftersom det hon säger kan hota hennes *sociala band* mot vilka hon presenterat ett annat *ansikte* och en annan *linje* (Goffman 1970: 16). Hon skickar inlägg till forumen och tittar på innehållet i forumen och skapar sig en sociomental *referensgrupp* baserad på Internet⁴³. Hon kan nå denna referensgrupp i det sociomental planet genom en gemensam erfarenhet från de sociala världarna utanför Internet och omskapa sitt perspektiv på dessa, med hjälp av den resonans och emotionella samstämdhet som då uppstår (Chayko 2002: 29, 66; Scheff 1990: 7).

S Genom att besöka forumen så vet man vad andra människor i samma ålder tycker om och saker om ting (mm), alltså allmänt om saker och ting.

H Hur menar du då?

S Vad man till exempel tycker om bögar och sånt, så kan man se vad de tycker på Internet.

H Tror du att du påverkas av det?

S Påverkas? Ja kanske, vet inte.

H Brukar du själv lägga in inlägg?

S Ja, asså, ibland.

H Mm, vad skriver du då för något då?

S Vad jag tycker, om det.

H Du menar att du inte skulle säga vad du tycker om det skulle stå i ditt "riktiga" namn?

S Det skulle jag, men jag vill ändå inte posta. Om det är någon som känner mig som är där inne.

Anonymiteten skyddar Sara från att tappa sitt ansikte och bryta mot de normer som etablerats i de sociala banden (Goffman 1970: 13). Hennes förfarande kan liknas vid en *mimicry*, då hon intar en skyddande likhet så att hon kan förbli så som hon vill bakom en förklädnad. Hon lär känna sig själv och sin omgivning genom att etablera denna sociomental referensgrupp (Turkle 1997: 226).

Både Sara och Leo menar att det är enklare att uttrycka sina känslor på Internet med de personer som de har multiplexa sociala band till. De menar att avsaknaden av den fysiska direktkontakten öppnar upp för att lättare behandla känslor, då kroppsliga gester kan avslöja en eventuell förlägenhet (Goffman 1970: 14, 89, se Sveningsson 2006: 4-5; Lea & Spears 1992). Intimiteten på Internet kan i vissa fall bli besvärligt när deltagarna inte vet vilka uppföranderegler som ska följas (Turkle 1997: 281). Då har multiplexa sociala band en uppenbar fördel då de sociala banden redan är etablerade.

4.3.1. De multiplexa sociala bandens oscillation

De multiplexa sociala banden hade redan innan den initiala övergången från utanför Internet till på Internet en *emotionell samstämdhet* och *resonans* (se Chayko 2002: 74).

⁴³ För att ge ett exempel på hur en sociomental referensgrupp på Internet kan uppstå, hämtat från ett forum om graviditet på ungdomar.se. En 14 årig tjej (inte respondenten) skapar en "tråd" i forumet och skriver att hon är gravid, och att hon inte kan vända sig till sina föräldrar utan vänder sig istället till forumets användare för stöd och hjälp. De flesta inläggen som följer försöker ur olika infallsvinklar övertyga henne om att göra abort, på grund av sin ringa ålder. De övriga inläggen handlar om att hon har deras emotionella stöd om hon tänker bli förälder. Detta är en lojalitetskonflikt mellan två sociala världars perspektiv (Shibutani 1955: 568). Tidigt i tråden skriver hon att hon vill behålla barnet, och ser fram emot att bli mamma. Det vill säga, hon väljer den sistnämnda sociala världen. Detta ställningstagande blir starkt ifrågasatt av den första sociala världen och hon blir uppslukad av kritiken, och bestämmer sig för abort. Hennes sociala band till den tidigare sociala världen försvagas medan de förstärks till den nya sociala världen (Shibutani 1955; Scheff 1990: 24).

Respondenterna upplevde att de bara "fortsatte" att vara med den andra personen, fast på Internet. Däremot kunde divergens uppstå då de sociala banden oscillerade mellan att existera utanför Internet och på Internet.

Det mentala mötet på det *sociomental planet* kan skapa en ambivalens i det multiplexa sociala bandet. Sara upplevde att när hon utvecklade sina existerande sociala band från skolklassen på Internet, att det skapades två personer. En person var den från den textbaserade datormedierade kommunikationen, den andra personen kom från det fysiska mötet i skolklassen. Dessa två personer upplevdes således existera i två sociala världar, var det uppstod två sociala band och två olika former av *resonans* och *emotionell samstämdhet*. Dessa sociala band kunde med en viss förskjutning sammanföras, och för Saras del med fördel för det sociala band som uppstått på Internet. Denna oscillation som vävde samman de sociala banden skapade slutligen en bro av samstämdhet mellan de sociala världarna. Med andra ord: etablerandet av ett socialt band i en ny social värld kan förändra det emotionella och kognitiva förhållandet i det sociala bandet i den tidigare sociala världen dit interaktanterna tillhör.

Leos sociala band med (25) är inte alltid konvergenta i oscillationen mellan på och utanför Internet. På Internet talar Leo en hel del om känslor och "privata saker" med henne. När de sedan träffas i skolan så har han upplevt att det har känts "spänt" att träffa henne, och de har inte fortsatt konversationen där utan fortsatt med den på Internet. Leo menar att han upplever samma sak i övergången från att ha talat om liknande saker i skolan och sedan mötas på Internet. Detta visar återigen att det är en uppdelning i två *sociala världar* mellan MSN och den i skolan (se Shibutani 1955: 566-567). Upplevelsen av att vara "spänd" kan då vara ett tecken på att han upplever *öppen odifferentierad skam*, att inte kunna upprätthålla samma ansikte i de sociala världarna (Goffman 1970: 16; Scheff 1990: 15). Sakteliga sammanflöt de sociala banden när skammen laddades ur (se Scheff 1990: 88).

5. Konklusion

I denna avslutande diskussion kommer det empiriska resultatet från studien att belysa Internet i vardagen och visa hur oscilleringen mellan "på Internet" och "utanför Internet" tyder på att Internet inte är *helt* integrerad i vardagen.

Individen och det medium som Internet utgör är sammanslutna, mediet har blivit till det McLuhan kallade för en *förlängning* av individens centrala nervsystem, sinnen och medvetande (McLuhan 1999: 16). Individen har kommit att omformas och sträcka sig över tid och rum. Denna förlängning rationaliserar tiden och det sociala livet, likt glödlampan som kan förvandla natt till dag och leda till helt nya sociala mönster (McLuhan 1999: 64). Den muntliga interaktionen blir på Internet i stor utsträckning en visuell och skriven kommunikation. Den skrivna kommunikationen över Internetbaserade kommunikationsprogram förändrar den sociala interaktionen och på så sätt förändrar den möjligheterna för de sociala banden. Till exempel att det kan skapas multipla samtida konversationer och i dem multilaterala konversationstrådar, som åtminstone en av respondenterna drog nytta av (Garcia & Jacobs 1998, 1999). Detta är tillsammans med förlängningen av den sociala interaktionen, de textbaserade Internetbaserade kommunikationsmediernas *budskap* (McLuhan 1999: 17-18). Internet är ett medium, därför har den ofta inte någon självklar slutpunkt för interaktionen på det sätt som världen utanför Internet ofta har. Detta kan leda till att interaktion över Internet föder mer interaktion, och ökar den tidsmässiga *varaktigheten*, vilket framtida studier kan komma att visa.

Denna förlängning möjliggjorde att de multiplexa sociala banden kunde förstärkas eller försvagas i den ökade tidsmässiga *varaktigheten*, då mediets begränsningar kunde få respondenterna att delvis gå bortom sitt tidigare etablerade *ansikte* och bland annat kunde uttrycka sina känslor mer. Detta kan förstås genom att det existerade en tidigare emotionell samstämdhet i det sociala bandet, eller en redan öppnad *mental stig* (se Chayko 2002: 74, 66, Scheff 1990: 8). De uniplexa sociala banden kunde inte utvecklas på samma sätt, utan användes snarare som medhjälpare eller informationskällor. Tidigare studier har hävdats motsatsen (Turkle 1997: 253-254). Med andra ord: upplevelsen av en social närhet består i ett etablerat socialt band, grundat på tidigare social interaktion i ett mer informationsrikt medium (Walther 1992; Walther, Slovacek & Tidwell 2001: 108-109, se även Chan & Cheng 2004; McLuhan 1999: 33-34).

Respondenternas sociala nätverk på Internet består nästan uteslutande av multiplexa sociala band till personer som respondenten känner utanför Internet, vilket har visats i tidigare studier. Detta menar forskare tyder på att Internet är en "naturlig" del i vardagen (Wellman & Hogan 2001; Wellman & Haythornthwaite 2003: 4, 6; Wellman et al 1996: 222, se även Mesch & Talmud 2006: 147). Det var de multiplexa sociala banden som var starkast på och utanför Internet. Internets globala karaktär möjliggör en oerhörd tillgång för att skapa uniplexa sociala band, men som respondenterna med sin bristande motivation inte gjorde. Detta skiljer sig inte från deras liv utanför Internet, där de möter många andra individer, men oftast inte i lika hög koncentration som i deras sektorer på Internet.

Det kan nu vara på tiden att omformulera sig: vardagen är en del av Internet och Internet är en del av vardagen. Detta är ingen tautologi, utan en demontering av det normativa antagandet att vardagen är någonting "utanför Internet". Men att Internet har blivit en "naturlig" del av individens vardag kan ifrågasättas. Samhällets emotionella utposter, stolthet och skam, tyder på att en fullständig integrering av Internet i vardagen inte är genomförd. Emotionerna stolthet och skam har påvisat att det finns en normerande uppfattning om hur sociala band ska utvecklas och etableras, som härleds från de sociala världarna utanför Internet. Enligt dessa normer blir ett socialt band legitimt att existera på Internet om det från början kommer från utanför Internet. Den motsatta övergången, från på Internet till utanför Internet, och Internetbaserade sociala band är försatta i ett embargo med skam. Det är inte Internet "i sig" som skapar skammen, utan den konflikt mellan sociala världar om hur ett socialt band ska definieras. Denna definition är socialt konstruerad och går inte att fly från så länge den inte medvetandegörs, därefter kan skammen laddas ur.

Alfred Schutz benämnde vardagsrealitet som dagen och de alternativa realiteterna som natten med mardrömmarna (i Chayko 2002: 98). Denna liknelse går att överföra till detta resonemang, då Internet betraktas som en kvasirealitet och tabubelagd realitet när det i själva verket är en vardagsrealitet. Detta kan bero på att det har uppstått en *tankestil* eller ett *perspektiv* kring att tänka om Internet, som tagit fäste i den sociala strukturen. Det finns en del personer som hävdar att det är lite fint att vara kritisk mot medier (Filosofiska rummet, 2007-04-29). Denna institutionalisering visade sig i språket under intervjuerna. Verkligheten utanför Internet beskrevs som den "riktiga verkligheten"⁴⁴ och på så sätt sker en språklig åsidosättning av den verklighet och de sociala världar som existerar på Internet när även dessa

⁴⁴ På engelska skiljer man ut livet utanför Internet som "in real life" (i riktiga livet), ett uttryck som även respondenterna använde. Internet beskrivs även som en virtuell verklighet, det vill säga en skenvärld.

i högsta grad är en verklighet⁴⁵. Detta förringar individens användning av Internet i sin vardag och hotar samhället.

Individen lever i det moderna samhället, i skärningspunkten av myriader av sociala kontakter, sociala gränser som ständigt skiftas och sociala världar som överlappas (Chayko 2002: 127). Det är ett samhälle där det ständigt krävs av individen att den ska lära sig nya normer och regler för beteende, och de tidigare dominerande sociala världarna och dess referensgrupper används som ett primärt *perspektiv* för att bringa ordning och göra en föränderlig värld statisk (Shibutani 1955: 564). Detta kan dock förändras med den nya *bredbandsgenerationen* som primärt socialiseras under nya omständigheter och får sina *förlängningar* anpassade. Respondenterna är trots allt bara en del av den tidiga bredbandsgenerationen som i stor utsträckning genomgått en sekundär socialisation av bredbandsanvändning.

Respondenterna upplevde att de kunde vara "någon annan" när de var tillsammans med personer de aldrig skulle träffa utanför Internet (Goffman 1970: 13). När de var tillsammans med personer de visste att de skulle träffa utanför Internet så anpassade de sig därefter för att behålla sin etablerade *linje* och sitt förvärvade *ansikte* från utanför Internet. Detta ledde annars till skamsituationer. Detta är ytterligare en anledning till undvikandet av divergens, och därmed skam, i de sociala banden mellan de sociala nätverken "på Internet" och "utanför Internet".

Det gick att ha divergens i de multiplexa sociala banden, men bara för en kort stund. Samtliga respondenter visade ett behov av konvergens eller dialog mellan de sociala världarna. Det var inte möjligt att etablera parallella sociala band utan att utsättas för skamsituationer när divergensen påvisades. Respondenterna beaktade alltid att de har ett multiplext socialt band till en person, och de planerade sina handlingar därefter för att det inte ska uppstå divergens (se Goffman 1970: 13; Gibbs; Ellison & Heino 2006). Martin uttryckte det som att "man tänker ju innan man gör något".

Den yttre världen utanför Internet består av en informationsrik beståndsdel i taget. Internet som medium fragmenterar den yttre världen och gör en uppdelningen av den i små påverkbara beståndsdelar. Beståndsdelarna är verkliga, men vanskliga när den mentala komponenten av det sociala bandet får styra den emotionella komponenten, för att återvända till Marcel Prousts berättares band till Albertine:

Och det var inte bara hon som hade blivit en fantasivarelse, med andra ord åtråvärd – också mitt liv med henne hade blivit ett fantasiliv, det vill säga befriat från alla svårigheter, och jag tänkte: "Vad vi skall bli lyckliga!" (Proust 1993: 43).

⁴⁵ Det som är verkligt brukar ofta definieras efter det som människan kan förnimma med sina sinnen. Men om Internet sträcker ut människans sinnen med hjälp av detta medium så är det per definition en verklighet.

6. Referenser

- Alvesson K., Sköldberg K., (1994), *Tolkning och reflektion*, Studentlitteratur: Lund
- Borell K., Johansson R., (1996), *Samhället som ett nätverk: Om nätverksanalys och samhällsteori*, Studentlitteratur: Lund
- Broady D., (2002), "Nätverk och fält", 49-73, i: Gunneriusson, H., (red), *Sociala nätverk och fält*, Opuscula Historica Upsaliensia: Uppsala
- Burkitt I., (1993), "Reviewed Work(s): Microsociology: Discourse, Emotion and Social Structure by Thomas J. Scheff", *The British Journal of Sociology*, 44(1): 176-177
- Cadiz J. J., Smith M., Burkhalter B., (2000), "Conversation Trees and Threaded Chats", *Proceedings of the 2000 ACM conference on Computer supported cooperative work*, 97-105
- Castells M., (1996), *Nätverkssamhällets framväxt*, Daidalos: Uddevalla
- Castells M., (2003), "The Internet and the Network Society", xxvii-xxxii, i: Wellman B., Haythornthwaite C., (red), *The Internet in everyday life*, Blackwell Synergy: Oxford
- Chan D. K., Cheng G. H., (2004), "A comparison of offline and online friendship qualities at different stages of relationship development", *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(3): 305-320.
- Chayko M., (2002), *Connecting: How we form social bonds and communities in the Internet age*, State University of New York Press: Albany
- Drisko J. W., (1997), "Strengthening Qualitative Studies and Reports: Standards to Enhance Academic Integrity", *Journal of Social Work Education*, 33: 1-13
- Durkheim É., [1893] (1997), *Division of labor in society*, Free Press: New York
- Durkheim É., [1915] (1976), *The elementary forms of the religious life*, George Allen & Unwin: London
- Eastin M. S., LaRose R., (2000), "Internet self-efficacy and the psychology of the digital divide", *Journal of Computer-Mediated Communication*, 6(1), <http://jcmc.indiana.edu/vol6/issue1/eastin.html>, 2007-03-20
- Ellison N., Steinfeld C., Lampe C., (2006), "Spatially Bounded Online Social Networks and Social Capital: The Role of Facebook", http://msu.edu/~nellison/Facebook_ICA_2006.pdf, 2007-04-02
- Filosofiska rummet, Sveriges radio P1, 2007-04-29
- Garcia A., & Jacobs J. B., (1998), "The Interactional Organization of Computer Mediated Communication in the College Classroom", *Qualitative Sociology*, 21(3): 299-317.

- Garcia A., Jacobs J. B., (1999), "The Eyes of the Beholder: Understanding the Turn-Taking System in Quasi- Synchronous Computer-Mediated Communication.", *Research on Language and Social Interaction*, 32(4): 337-367
- Gibbs J., Ellison N., Heino R., (2006), "Self-Presentation in Online Personals: The Role of Anticipated Future Interaction, Self-Disclosure, and Perceived Success in Internet Dating", *Communication Research*, 33(2): 152-177
- Goffman E., (1970), *När människor möts: Studiet av det direkta samspelet mellan människor*, Bokförlaget Aldus/Bonnier: Stockholm
- Goffman E., [1974] (2000), *Jaget och maskerna*, Prisma: Stockholm
- Granovetter M., (1973), "The Strength of Weak Ties", *The American Journal of Sociology*, 78(6): 1360-1380
- Kvale S., (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur: Lund
- Lea M., Spears R., (1992), "Social influence and the influence of the 'social' in computer-mediated communication", 30-65, i: Lea M., (red), *Context of computer-mediated communication*, Harvester-Wheatsheaf: London
- Liedman S-E., (2001), *Om våra kunskaper*, Bonnier: Falun
- McLuhan M., [1964] (1999), *Media*, Norstedts: Stockholm
- Mesch G., Talmud I., (2006), "The Quality of Online and Offline Relationships: The Role of Multiplexity and Duration of Social Relationships", *The Information Society*, 22: 137-148
- Myers D., (1987), "Anonymity is Part of the Magic: Individual Manipulation of Computer-Mediated Communication Contexts", *Qualitative Sociology*, 19(3): 251-266
- Nie N., Erbing L., (2003), "Internet Use, Interpersonal Relations and Sociability: A Time Diary Study", 215-244, i: Wellman B., Haythornthwaite C., (red), *The Internet in Everyday Life*, Blackwell Synergy, Oxford
- Nordicom-Sverige, (2003), "Internetbarometern 2003", <http://www.nordicom.gu.se/mt/filer/Inetbar%202002-3.pdf>, 2007-05-11
- Parks M. R., Roberts L. D., (1998), "Making MOOsic: The development of personal relationships on line and a comparison to their off-line counterparts" *Journal of Social and Personal Relationships*, 15: 517-537
- Proust M., [1925] (1993), *På spaning efter den tid som flytt. 6: Rymmerskan*, Bonnier: Viborg
- Rubin L. B., (1987), *Bara vänner: vad vänskapen betyder i våra liv*, Natur och Kultur: Stockholm

- SCB, (2005), "Privatpersoners användning av datorer och Internet 2005", http://www.scb.se/statistik/_publikationer/IT0102_2005A01_BR_TKFT0504.pdf, 2007-05-11
- Scheff T. J., (1990), *Microsociology: Discourse, Emotion and Social Structure*, Chicago University Press: Chicago
- Schönfeldt J., Golato A., (2003), "Repair in Chats: A Conversation Analytic Approach", *Research on Language and Social Interaction*, 36(3): 241-284.
- Shibutani T., (1955), "Reference Group as Perspectives", *American Journal of Sociology*, 60: 562-569
- Sjöberg K., (red), (2003), *Mer än kalla fakta*, Studentlitteratur: Lund
- Skårner A., (2001), *Skilda världar?: En studie av narkotikamissbrukares sociala relationer och sociala nätverk*, Göteborgs universitet: Göteborg
- Starrin B., (red), (2004), *Emotionssociologiska uppsatser: "Papers" från forskarutbildningskurs i emotionernas sociologi*, Universitetsstryckeriet: Karlstad
- Sveningsson M., Lövhelm M., Bergquist, M., (2003), *Att fånga nätet: Kvalitativa metoder för Internetforskning*, Studentlitteratur: Lund
- Sveningsson M., (2006), "Anonymitet i gemenskaper", *Nät och bildning*, 3, http://www.cfl.se/natochbildning/html/nr_3_06/anonymitet_gemenskaper_natet.htm, 2007-04-20
- Tapscott D., (1998), *Growing Up Digital. The rise of the Net Generation*, McGraw-Hill: New York
- Trost J., (1997), *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur: Lund
- Turkle S., (1997), *Leva online*, Nordstedts Förlag AB: Stockholm
- Walther J. B., (1992), "Interpersonal effects in computer-mediated interaction: A relational perspective", *Communication Research*, 19: 52-91
- Walther J. B., Slovacek C. L., Tidwell L. C., (2001), "Is a Picture Worth a Thousand Words? Photographic Images in Long-Term and Short-Term Computer-Mediated Communication", *Communication Research*, 28: 105-134
- Wellman B., (2001), "Computer Networks as Social Networks", *Computers and Science*, 293: 2031-2034
- Wellman B., Gulia M., (1999), "Net surfers don't ride alone: virtual communities as communities", <http://www.chass.utoronto.ca/~wellman/publications/netsurfers/netsurfers.pdf>, 2007-03-20
- Wellman B., Hampton K., (2003) "Neighbouring in Netville how the Internet supports community and social capital in a wired suburb", *Community & City*, 2(4): 277-311

Wellman B., Hogan B., (2004), "The Immanent Internet", <http://www.chass.utoronto.ca/~wellman/publications/immanent/immanent.pdf>, 2007-02-27

Wellman B., Haythornthwaite C., (red), (2003), *The Internet in everyday life*, Blackwell Synergy: Oxford

Wellman B., Salaff J., Dimitrova D., Garton L., Gulia, M., Haythornthwaite C., (1996), "Computer networks as social networks: Collaborative Work, Telework, and Virtual Community", *Annual Review Sociology*, 22: 213-238

Wellman B., Quan Haase A., Witte J., Hampton K., (2001), "Does the Internet Increase, Decrease, or Supplement Social Capital?", *American Behavioural Scientist*, 45: 437-456

Wells Brignall III T., van Valey T., (2005), "The impact of Internet communications on social interaction", *Sociological Spectrum*, 25: 335-348

Zhao S., (2006), "The Internet and the Transformation of the Reality of Everyday Life: Toward a New Analytic Stance in Sociology", *Sociological Inquiry*, 76(4): 458: 474

Bilaga 1

[Intro]

Inledande frågor

- Kan du beskriva en vanlig vardag för dig
- Kan du beskriva en vanlig helgdag för dig
- Kan du berätta hur du använder Internet en vanlig vardag och under en vanlig helgdag

Klargörande av sektorer

- Räkna upp samtliga platser som du brukar träffa andra personer [fyll i sektorer]

Inledande frågor om skola

- Vad brukar du göra/brukar du göra något tillsammans med personer i klassen när ni är i skolan

Sektorer utanför Internet

- Hur många personer finns det i klassen
 - Vilka personer från skolan "spelar roll" för ditt liv när du är i skolan (positivt som negativt)
 - Vilka personer från skolan brukar du "vara med" i klassen
- Finns det personer från andra (sektorer utanför Internet) som "spelar roll" för ditt liv i (den sektorn utanför Internet) (positivt som negativt)
- Placera de du nämnt i cirkeln utifrån följande:
 - Sektor
 - Nära eller långt bort de befinner sig beroende på hur stor "roll" personen spelar i ditt liv [nära respektive distanserat från mitten]
 - Vilka "är med varandra" i (sektor utanför Internet) [illustrera med streck]
 - Finns det personer som kan placeras i flera sektorer
- Personer från (sektorer utanför Internet) som inte har kommit med på kartan
 - Anledning till att de inte är med
- Beskriv relationen till X i (sektorn utanför Internet)
 - Vad har du för relation till X i (sektorn utanför Internet)
 - Hur uppfattar andra i (sektorn utanför Internet) att ni har för relation
 - Vad gör du tillsammans med X i (sektorn utanför Internet)
 - Vem tog initiativ till kontakten i (sektorn utanför Internet)

Inledande frågor om Internet

- Kan en person "spela roll" för ens liv utan att den finns direkt synligt närvarande. Som en känd person, en död person eller någon man träffat över Internet
- Vad tror du att man säger om sådana personer som upplever att de har en sådan relation

[sociomental band]

Klargörande av sektorer

- Räkna upp samtliga platser (webbsidor [forum, nätgemenskaper, dagbok, forum etc], spel [WoW, CS etc], program [MSN, Skype, ICQ etc] osv.) som du brukar vara med andra människor på Internet [fyll i sektorer]
- Vilka av dessa "platser" är mest betydelsefulla för dig

- Vilka platser kan man vara som mest personlig med någon

Kontakter från (sektor) på Internet:

- Räkna upp samtliga personer som du brukar "vara med" på Internet
- Vilka personer från Internet "spelar roll" för ditt liv när du är på Internet (positivt som negativt)
- Placera in de du nämnt i cirkeln utifrån följande:
 - Sektor
 - Nära eller långt ifrån beroende på hur stor "roll" personen spelar i ditt liv [nära respektive distanserat från mitten]
 - Vilka "är med varandra" varandra på Internet [illustrera med streck]
 - Finns det personer som kan placeras i flera sektorer
- Beskriv relationen på Internet till personerna i cirkeln
 - Jämförande mellan Internet och i skolan [även med övriga sektorer från utanför Internet]
 - Hur intim upplever du relationen till X är på Internet
 - I vilken sektor
 - Hur/Skiljer det sig från när ni är i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Hur äkta upplever du att er relation till X är på Internet
 - I vilken sektor
 - Hur/Skiljer det sig från när ni är i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Vad brukar du och X prata om tillsammans på Internet
 - I vilken sektor
 - Hur/Skiljer det sig från när ni är i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Hur stark känner du att er relation är till X är på Internet
 - I vilken sektor på Internet
 - Hur/Skiljer det sig från när ni är i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Hur upplever du att du kan lita på X på Internet
 - I vilken sektor på Internet
 - Hur/Skiljer det sig från när ni är i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Hur skulle du beskrivas att relationen till X på Internet har utvecklats
 - I vilken sektor på Internet
 - Hur/Skiljer det sig från när ni är i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Talar du och X om vad ni har gjort på Internet när ni är i skolan
 - Talar du och X om vad ni har gjort i skolan när ni är på Internet
 - Beter ni er annorlunda tillsammans när du är med X på Internet än i skolan
 - Hur tror du att X upplever det
 - Övriga
 - Var/har du och X träffats/träffas du och X träffats utanför Internet, var då
 - Hur upplever du relationen till X är på Internet

- Om träffar utanför Internet: skiljer det sig att träffas på Internet
- Hur tror du att X upplever det
- Hur känns relationen till X på Internet
 - Om träffar utanför Internet: skiljer det sig att träffas på Internet
 - Hur tror du att X upplever det
- Vad gör du tillsammans med X på Internet
 - Om träffar utanför Internet: skiljer det sig att träffas på Internet

Kompletterande frågor om de sociala banden

- o Finns det någon som du tycker illa om, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Finns det någon som tycker illa om dig, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Finns det någon som du är arg eller besviken på/har en konflikt med, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Vem ställer upp för dig, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Vem tycker du om, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Vem tycker du inte om, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Med vem kan du vara dig själv tillsammans med, berätta
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Vem tycker du påverkar ditt liv på ett bra sätt - Hur
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet
- o Vem tycker du påverkar ditt liv på ett dåligt sätt - Hur
 - o Är det skillnad på Internet och utanför Internet

De sociala bandens övergångar:

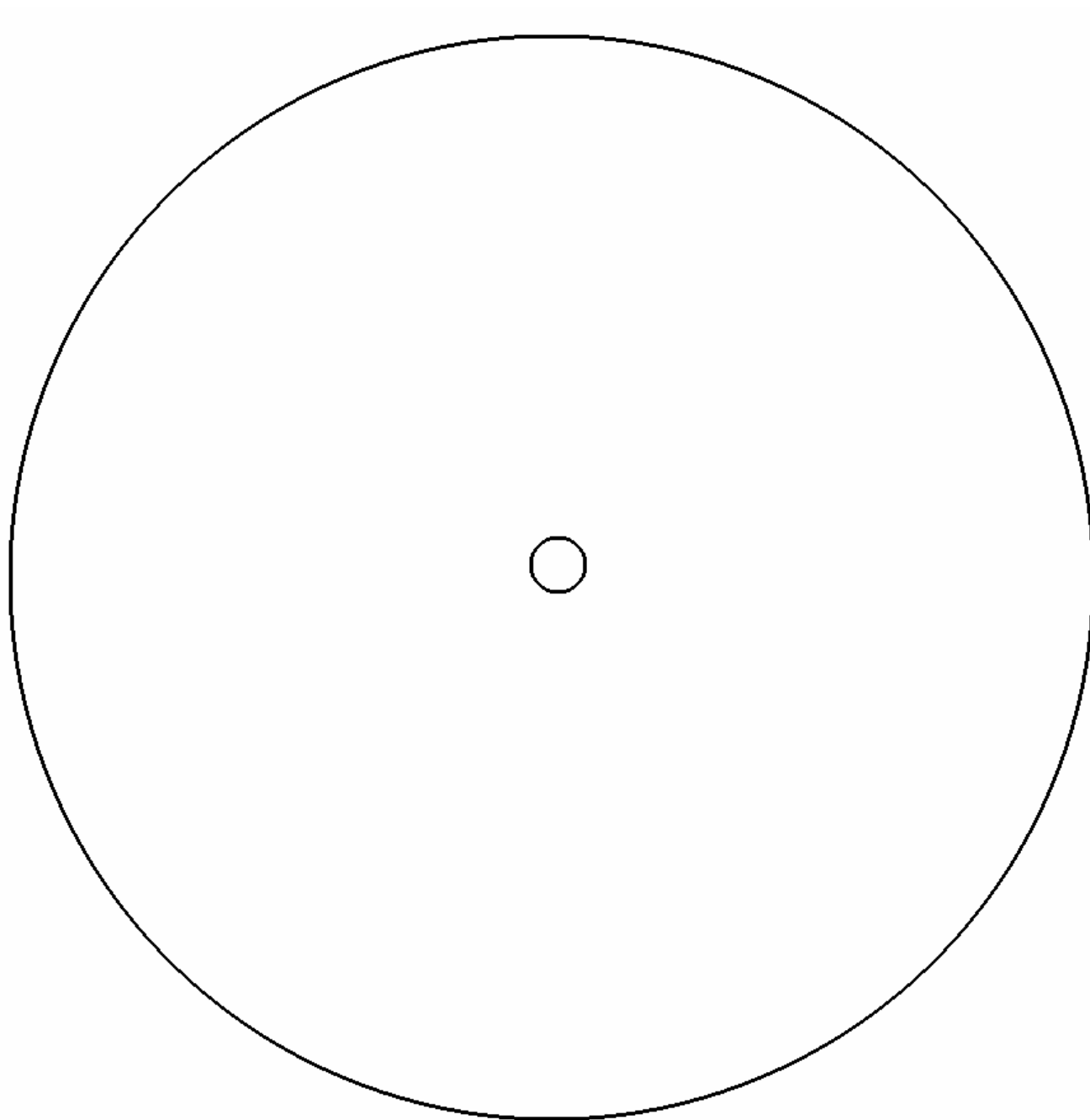
- o Känner du dig trygg med relationerna och det du gör med dina relationer från (sektorn) på/utanför Internet när du träffas i (sektor) utanför/på Internet
- o Försöker du undanhålla vissa relationer på/utanför Internet från personer i (sektor)
- o Skulle du kunna tänka dig ha en nära relation/distanserad relation med en person på/utanför Internet men inte ha det i (sektor) utanför/på Internet
- o Har det någon gång hänt att du träffat en person från (sektor) på/utanför Internet och att det har känts konstigt, berätta
- o Känner du till någon som har en nära relation/distanserad relation till någon i (sektorn) på/utanför Internet men inte har det i (sektor) utanför/på Internet, hur uppfattas det
- o Känner du att det är någon skillnad mellan på Internet eller utanför Internet på ditt sätt att vara med andra människor
- o Har du utökat antalet personer som du känner i (sektor) utanför Internet med hjälp av Internet

Avslutning:

- Är du nöjd med ditt nätverk
 - o Saknar du någon
- Har du några frågor

[Avslutning]

Bilaga 2



Bilaga 3

2007-04-04



Hej!

Du får detta brev för att du är förälder till _____ som vill delta i en intervjustudie om hur man använder Internet i sin vardag som högstadieelev och hur man samspekar med människor över Internet.

Deltagandet i studien sker anonymt, frivilligt och alla uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt.

Plats _____ Tid _____ Dag _____

Intervjumaterialet kommer sedan att behandlas för att ingå i en uppsats, som kommer att läggas fram vid Uppsala universitet.

Deltagande i intervjuundersökningar brukar resultera i ny insikt för den som deltar om antingen sig själv eller det ämne som intervjun handlar om.

Med vänlig hälsning,
Henrik Fürst
07x-xxx xx xx
Sociologistuderande
vid Uppsala universitet

Handledare:
Roland Paulsen
018-xxx xx xx
Doktorand i sociologi
vid Uppsala universitet

Klipp ut talongen och ge den till ditt barn innan intervjutillfället.

☐ Jag godkänner att _____ får delta i intervjuundersökningen om högstadieelevers Internetanvändande.

Namnunderskrift

Förtydligande

Bilaga 4

2007-04-04



Hej!

Vill du delta i en intervjustudie som handlar om Ditt Internetanvändande som högstadieelev och hur man samspelar med människor över Internet?

Intervjustudien kretsar kring hur man använder Internet i sin vardag som högstadieelev för att komma i kontakt med personer som man även har kontakt med utanför Internet.

Deltagandet sker anonymt och frivilligt. Du ska inte kunna kopplas till den slutliga uppsatsen. Du får givetvis ta del av intervjuutskrifter för din intervju om du vill och självklart kommer du att få möjlighet att läsa den slutliga uppsatsen i sin helhet.

Som deltagare i personliga intervjuer brukar ofta deltagandet leda till ny kunskap om antingen sig själv eller om det ämne som intervjun handlar om.

Tack på förhand för din medverkan!

Med vänlig hälsning,
Henrik Fürst
07x-xxx xx xx
Sociologistuderande
vid Uppsala universitet

Handledare:
Roland Paulsen
018-xxx xx xx
Doktorand i sociologi
vid Uppsala universitet

Bilaga 5

Tabell över antalet personer som ingår i nätverkskartorna

	Martin	Leo	Sara
Sammanlagt antal personer som "spelar roll"...			
utanför Internet	14	14	5
på Internet	12	13	13
Personer som "spelar roll"...			
enbart utanför Internet	6	6	0
Killar	5	6	-
Tjejer	1	0	-
enbart på Internet	4	5	8
Killar	3	2	3
Tjejer	1	3	5
både utanför och på Internet	8	8	5
Killar	6	6	2
Tjejer	2	2	3

Redovisningen av antalet personer som finns närvarande i nätverkskartorna är enbart till för att ge en översikt över respondenternas nätverkskartor. Det är inte för avsikt att kvantifiera det kvalitativa i absoluta tal och dra slutsatser från det (Trost 1997: 108).

Presentation av sektorer existerande på Internet

- Playahead (PA, <http://www.playahead.se>), är en nätgemenskap där människor möts för att kommunicera via gästböcker, bilder, forum eller delta i en mindre gruppering inom sidan, ett så kallat team.
- Microsoft Network Messenger (MSN), är ett fristående program för datormedierad kommunikation över Internet genom snabbmeddelanden.
- World of Warcraft (WoW) är ett datorspel över Internet som uppskattas inrymma flera miljoner användare, vilka befinner sig i gemensamma fiktiva världar. Det tillhör således genren MMORPG (massively-multiplayer online role-playing game). I dessa fiktiva världar tillhör deltagarens avatar endera horden (horde) eller alliansen (alliance) och avataren tillhör även en ras och en klass. Datorspelet går för många användare ut på att utveckla avatarens egenskaper, exempelvis genom att möta andra avатарer i olika former av strider. (<http://sv.wikipedia.org/wiki/WoW>, 2007-04-24).
- Battlefield (BF), är ett Internetbaserat "first person shooter" datorspel, där flertalet avатарer möter varandra i strider med vapen och olika fordon.
- Stylesearch.se (<http://www.stylesearch.se>), är ett nätgemenskap baserat på ett forum om smink och mode som framförallt inriktar sig på unga tjejer.
- Ungdomar.se (<http://www.ungdomar.se>), är en nätgemenskap med forum och gästböcker. Webbplatsen är inriktad mot både unga killar och tjejer.

Presentation av respondenter

Martin, 14 år

Martin bor i en lägenhet med sin mamma och storasyster. Han går i högstadiet i en förort norr om Stockholm. I skolan är han tillsammans med killgänget på rasterna och de brukar alltid gå till en närbelägen mindre matbutik på lunchrasten. I skolan är han aldrig i datorsalen men hemma sitter han framför datorn och spelar WoW. Om han inte gör det så tränar han antingen volleyboll eller ett instrument. Det är oftast Leo som han är med, de spelar volleyboll och dator tillsammans. För Martin spelar Internet en ”mycket, mycket, mycket, mycket stor roll, men det är bara på grund av WoW”. Om han inte hade datorn hemma känner han spontant att han skulle vilja flytta för att han skulle få det så tråkigt. Antingen det eller sitta på ett Internetcafé och spela datorspel.

Leo, 15 år

Leo bor i en lägenhet tillsammans med sin mamma och storasyster. Han går i ett annat högstadium än Martin, men på samma ort. I skolan umgås han med olika killar från klassen på rasterna. Till skillnad från Martin brukar han på rasterna spela fotboll, ”sitta och snacka”, spela kort eller att gå till en närliggande kiosk med två kompisar från klassen. Det är inte ofta Leo sitter i datorsalen, han ägnar sig oftare åt de andra aktiviteterna. När han kommer hem spelar han dator, WoW, MSN och PA fram tills att det är dags för någon ”hobby”, som att spela volleyboll, gitarr eller att träffa någon kompis. När han kommer hem igen fortsätter han att sitta vid datorn fram till tolvtiden.

Sara, 14 år

Sara bor tillsammans med sin mamma, pappa och storebror i ett radhus. Hon bor i en annan ort än Martin och Leo och går i ett annat högstadium. I skolan brukar hon spela fotboll eller sitta och prata med klasskamrater. Hon använder inte datorsalen i skolan, delvis för att det är förbjudet att använda PA och delvis för att de hon pratar med på Internet finns i skolan. När hon kommer hem sätter hon sig framför datorn och chattar på PA och MSN, sover sedan en stund innan middagen för att sedan chatta över Internet och titta på TV samtidigt. Om hon inte har träning i fotboll eller i innebandy sitter hon framför datorn och TVn hela kvällen.